

Факултет Православни богословски

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

(Број захтева)

Веће научних области друштвено-
хуманистичких наука

(Назив већа научне области коме се захтев
упућује)

(Датум)

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на одлуку о прихватању теме докторске дисертације и о одређивању ментора

Молимо да, сходно члану 47. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду ("Гласник Универзитета", број 186/15-пречишћени текст и 189/16), дате сагласност на одлуку о прихватању теме докторске дисертације:

Култ српских светих у руским месецословним књигама годишњег

богослужбеног круга XV-XIX века

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ

теологија

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

1. Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Ана (Драгослав) Рашковић

2. Претходно образовање (назив и седиште факултета, студијски програм):

Државни конзерваторијум "Глинка", докторске студије

3. Година завршетка

претходног нивоа студија: 2010.

2016.

4. Година уписа на докторске студије:

5. Назив студијског програма
докторских студија:

Докторске студије музикологије

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ:

Име и презиме ментора: др Владимир Вукашиновић

Звање: редовни професор

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1. Литургическое возрождение в XX веке: История и богословские идеи литургического движения в Католической Церкви и их взаимоотношение с литургической жизнью Православной Церкви, Москва, 2005.
2. Liturgical Renewal in the 20th Century, Eastern Christian Publications, Fairfax, VA, www.ecpubs.com, ISBN: 1-892278-95-2.
3. Confrontation of Liturgical Theologies in Translations of Holy Liturgies into Serbian Language in the 20th Century, Bogoslovski vestnik, letnik 70, 1, Ljubljana 2010, 17-24.
4. Православна Црква и савремени лаицитети - дијалог, Bogoslovski vestnik, letnik 72, 4, Ljubljana 2012, 521-532.
5. The Orthodox Church and Sacrosanctum Concilium, Bogoslovski vestnik, letnik 73, 2, Ljubljana 2013, 251-259.

Обавештавамо вас да је _____ Наставно-научно веће факултета

(назив надлежног тела факултета)

на седници одржаној 11.7.2018. размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације јер садржи оригиналну идеју и да је од значаја за развој науке, примену њених резултата, односно развој научне мисли уопште.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

- Прилог
1. Одлука Наставно-научног већа о прихватању теме и одређивању ментора
 2. Извештај Комисије о оцени научне заснованости теме докторске дисертације

Напомена: Факултет доставља Универзитету захтев са прилозима у електронској форми и у једном писаном примерку за архиву Универзитета

**ПРИЈАВА
ТЕМЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ**

1. **Име (име родитеља) и презиме: Ана (Драгослав) Рашковић**
2. **Студијски програм: Литургика**
3. **Школска година уписа на студијски програм: 2016/2017.**
4. **Број индекса: 16/ 3002**
5. **Претходно образовање кандидата (основне и мастер студије):
Факултет музичке уметности Универзитета уметности у Београду (дипломске по старом програму – признат мастер, специјалистичке академске), Државни конзерваторијум М.И.Глинка у Нижњем Новгороду у Русији (докторске)**
6. **Радни наслов теме докторске дисертације: Култ српских светих у руским месецословним књигама годишњег богослужбеног круга од XV-XIX века**
7. **Научне области које обухвата тема докторске дисертације: литургика, црквена историја, филологија, палеографија, музикологија-медијевистика (литургичка музикологија)**
8. **Контакти (телефон, мобилни телефон, e-mail): +381 63 227-119; a.rashkovich@gmail.com**

Прилози:

- Образложење теме (научна област из које је тема, предмет научног истраживања, основне хипотезе, циљ истраживања и очекиване резултате, методе истраживања и списак стручне литературе која ће се користити)
- Биографија кандидата
- Библиографија кандидата
- Изјава да предложеној тему кандидат није пријављивао на другој високошколској установи у земљи или иностранству
- Мишљење одговарајућих етичких комитета о етичким аспектима истраживања, уколико је предвиђено посебним прописима.

Подносилац пријаве

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ПРАВОСЛАВНИ БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

**КУЛТ СРПСКИХ СВЕТИХ У РУСКИМ МЕСЕЦОСЛОВНИМ КЊИГАМА
ГОДИШЊЕГ БОГОСЛУЖБЕНОГ КРУГА ОД XV-XIX ВЕКА**

Ментор:

Ред. проф. др Владимир Вукашиновић

Кандидат:

Ана Рашковић, 16/ 3002

Београд, 2018.

Увод: актуелност, значај теме и научна област

Дуговековна историја српско-руских црквених односа и културних веза представља комплексну и важну тачку у историји, политици, богословљу, богослужењу, књижевности, образовању, уметности и култури, која у наше време, када српска држава и Црква стоје између Истока и Запада пред мноштвом изазова, постаје све више актуелна. Поштовање српских светих у Руској Православној Цркви, као важан аспект српско-руских веза, представља широку и значајну тему која до сада није била предмет систематског истраживања и монографских студија како у српској, тако и у руској науци. Интересовање научника за њу углавном се ограничавало на оскудне податке у оквиру ширих студија.

Светачки култ као сложен духовни феномен представљао је и представља идентитет једног народа у малом. Сеобе култова из једне у другу помесну Цркву покренуте низом историјских, друштвених и богословских (богослужбених) фактора, представљају најдубље споне које најречитије сведоче о природи односа два народа у прошлости, али су и важан путоказ за будућност. Литургијски аспект култа, који подразумева изучавање музичко-поетских прославних састава у част светих, у највећем броју студија лежи у сенци хагиографске књижевности, која је убедљиво најчешћи објекат сродних истраживања. Чак и када је реч о студијама из црквене уметности, црквено појање и црквена поезија готово по правилу налазе узгредно место на периферији важних студија. Међутим, данас, у време литургијске обнове, када народ све више активно учествује у богослужењу и када се богослужбена свест све више изграђује, неопходно је да, како у науци, тако и у пракси, разумемо право место црквене поезије и музике у богослужбеном животу Православне Цркве.

После осам година истраживачког рада у одељењима рукописа најзначајнијих руских библиотека и мноштва пронађених рукописних извора, увидели смо потребу да ову тему предложимо и обрадимо као докторску дисертацију. То би пре свега подразумевало увођење великог броја до сада непознатих и непроучених, пре свега рукописних извора у науку. На основу њих у овој дисертацији имамо намеру да покажемо једну комплексну слику о српским култовима у Русији у раздобљу од пет векова, у којима је српски народ проживљавао своје најтеже дане под Отоманским ропством.

Због своје комплексности и разгранатости ова тема изискује мултидисциплинарни приступ у проучавању, те стога она, поред главне научне области којој припада, обухвата и низ помоћних научних дисциплина које расветљавају различите, а притом веома важне аспекте теме. Главни оквир у који смо поставили тему је – *литургички*, будући да је реч о богослужбеним последовањима и књигама у којима се она налазе, стога је централна научна област наше дисертације – *литургика*. Помоћне научне дисциплине које су сконцентрисане око главне су: општа и црквена историја, агиологија, филологија, палеографија и музикологија-медијевистика (литургичка музикологија).

Предмет, објекат и ток истраживања

Предмет истраживања у овој дисертацији су рукописне и старе штампане руске текстуалне и нотираних месецословних књиге годишњег богослужбеног круга настале од почетка XV до краја XIX века, али и српске текстуалне књиге истог типа настале од XIV до XIX века, на основу којих смо вршили упоредну анализу. Поред месецословних књига – службених месечних и празничних минеја (трефологиона), свих типова стихирара, зборника служби, псалтира с последованијем, светаца, месецослова и других сродних књига, ради потпуног увида у проблематику којом се бавимо, ми смо, иако нам нису у главном фокусу, у истраживање укључили и одређени број служабника, што је дало веома важна сазнања. Као прилог свему наведеном, у предмет истраживања је неопходно било уврстити и руске рукописне и старе штампане богослужбене Јерусалимске уставе (типике) који диктирају садржај датих месецословних књига и без којих не можемо разумети промене које се дешавају у тим књигама.

Конкретан *објекат* истраживања у оквиру наведеног предмета (богослужбених месецословних књига, служебника и типика) условљен је литургичким аспектом култа, који се налази у фокусу наше дисертације, те он представља *текстуалне и нотираних химнографске саставе у част српских светих*, али и њихове *помене* у месецословним и другим деловима ових књига.

Настојећи да своје закључке поткрепимо снажном аргументацијом у виду великог броја историјских извора, али и да обухватимо временски оквир од пет векова, јер парцијалним проучавањем не бисмо дошли до правих закључака, наше истраживање је

обухватило веома велики број руских рукописних књига у преко 80 збирки и фондова. Нвешћемо само оне у којима смо нашли релевантан материјал за нашу дисертацију:

1. Руска државна библиотека (Российская государственная библиотека) у Москви, Научно-истраживачко одељење рукописа: Збирка Т.Ф.Большакова (РГБ, ф.37), Збирка Е.Е.Јегорова (РГБ, ф.98), Збирка рукописних књига Јосифо-Волоцког манастира (РГБ, ф.113), Збирка И.Ј.Лукашевича и Н.А.Маркевича (РГБ, ф.152), Основна збирка библиотеке Московске духовне академије (РГБ, ф.173.I), Допунска збирка библиотеке Московске духовне академије (РГБ, ф.173.II), Збирка привременог каталога библиотеке Московске духовне академије (РГБ, ф.173.III), Збирка „Остало“ библиотеке Московске духовне академије (РГБ, ф.173.IV), Музејска збирка (РГБ, ф.178), Збирка П.Н.Никифорова (РГБ, ф.199), Збирка П.А.Овчиникова (РГБ, ф.209), Збирка појединачних пријема (РГБ, ф.218), Збирка Г.М.Прјањишњикова (РГБ, ф.242), Збирка Рогошког гробља (РГБ, ф.247), Збирка П.Н.Румјанцева (РГБ, ф.256), Збирка рукописа Синодалне библиотеке (РГБ, ф.272), Збирка Н.С.Тихонравова (РГБ, ф.299), Главна збирка библиотеке Тројице-Сергијеве Лавре (РГБ, ф.304.I), Збирка В.М.Ундолског (РГБ, ф.310), Вологодска збирка (РГБ, ф.354), Збирка Д.В.Разумовског (РГБ, ф.379) и Музеј старе штампане књиге.

2. Руска национална библиотека (Российская национальная библиотека) у Санкт-Петербургу, Одељење рукописа: Основна збирка рукописне књиге (Основни фонд), Збирка Кирило-Белозерског манастира, Збирка Соловјецког манастира, Збирка Софијске библиотеке (црква Св.Софије у Великом Новгороду), Збирка М.П.Погодина и Збирка А.А.Титова.

3. Библиотека Руске Академије наука у Санкт-Петербургу, Одељење рукописа: Основни фонд, Архангелска збирка, Архангелска збирка (архив), Збирка С.Г.Строганова, Вјатска збирка, Збирка Ф.А.Каликина, Збирка В.Г.Дружинина, Збирка М.И.Чуванова, Збирка Друштва старовераца Поморског сагласја и Приновљена збирка.

4. Државни историјски музеј (Государственный исторический музей) у Москви, Одељење рукописа: Збирка А.И.Хлудова, Збирка словенских рукописа грофа А.С.Уварова, Збирка библиотеке Успенског храма у Москви, Збирка рукописа Чудовог манастира, Појачка збирка Синодалне библиотеке у Москви, Збирка Синодалне библиотеке (Словенска збирка), Епархијална појачка збирка и Јединоверска збирка.

5. Руски државни архив древних списка (Российский государственный архив древних актов) у Москви, Одељење рукописа: Фонд Одељења рукописа Библиотеке Московског главног архива Министарства иностраних послова (РГАДА, ф.181), Рукописна збирка Централног државног архива литературе и уметности (РГАДА, ф.187), Збирка Централног државног архива древних докумената (РГАДА, ф.188), Збирка Ф.Ф.Мазурина (РГАДА, ф.196) и Збирка Одељења рукописа Библиотеке московске синодалне штампарије (РГАДА, ф.381).

6. Обласна научна библиотека (Нижегородская областная научная библиотека) у Нижњем Новгороду, Одељење рукописа: Збирка рукописа (НОНБ, ф.1)

7. Апостолска библиотека у Ватикану (Biblioteca Apostolica Vaticana), Одељење рукописа: Збирка словенских рукописа (Vat.Slav.). Поред ове библиотеке, у истраживање смо укључили и Библиотеку Православног папског института у Риму, у којој нисмо лично били, већ смо детаљне податке о рукописима пронашли у опису рукописа.

Српске библиотеке у којима смо прегледали пар десетина збирки, без намере да правимо детаљну статистику, су: Народна библиотека Србије, Археографско одељење (Ћирилска збирка, Збирка манастира Хиландара, Збирка манастира Високи Дечани, Збирка манастира Пећка Патријаршија, Збирка манастира Никољац), Патријаршијска библиотека (рукописна збирка), Музеј Српске православне цркве (збирка МСПЦ и Грујићева збирка) и Архив САНУ (збирка рукописа).

За осам година прегледали смо више десетина хиљада јединица у каталозима и описима, на основу којих смо пробрали и прегледали око две хиљаде руских, као и око две стотине српских богослужбених рукописних књига горе наведеног типа, насталих од XIV-XIX века. Из тог обимног узорка пронашли смо до сада 284 руске рукописне књиге у којима се помињу српски свети, од чега су 230 текстуални, а 54 нотирани (неумски, музички) рукописи. Томе смо додали и 27 руских старих штампаних књига насталих између 1609. и 1793. године, које су се у XIX веку прештампавале без измена.

Руски рукописи и старе штампане књиге садрже помен у месецослову, део химнографије или читаву службу петорице српских светих:

1. Светог Симеона Мироточивог (13. фебруар), који се помиње у 41 руском рукопису, од којих су 39 текстуални, а 2 су нотирани;

2. **Светитеља Саве** (14. или 12. јануар), који се налази у 221 руских рукописа, од којих су 174 текстуални, а 47 нотирани, као и у 18 старих штампаних књига;

3. **Светитеља Арсенија I** (28. октобар), који се налази у 168 рукописа, од чега су 134 текстуални, а 34 нотирани, као и у 17 старих штампаних књига;

4. **Светог краља Милутина** (30. октобар), који се налази у 11 рукописа, од чега су 3 текстуална, а су 8 нотирани и

5. **Светог мученика кнеза Лазара** (15. јун), који се налази у 7 рукописа, од чега су 4 текстуална, а 3 изнад текста садрже руску неумску нотацију.

Прегледајући текстуалне и музичке рукописе, у њима смо пронашли и химнографију у част обе Свете Петке (14, 28. октобар), Светог Јована Рилског (19. октобар) и Светог мученика Ђорђа Кратовца – Георгија Новог (11. фебруар). Међутим, услед чињенице да су дотични култови јужнословенски, те да се национална припадност ових светих подвижника и мученика практично не може одредити јер их присвајају и Српска и Бугарска Црква у једнакој мери, као и због превеликог обима које би наше истраживање притом добило, ми смо се определили за српске националне култове, оличене у два архиепископа и три владара из немањихког и постнемањихког периода српске средњовековне државе. Ово је усмерило фокус са јужнословенско-руских, на српско-руске односе, будући да су култови српских архиепископа и владара имали и одређену политичку тежину у односу Српске и Руске Цркве и државе.

Химнографија у част српских светих коју смо пронашли у руским рукописима и старим штампаним књигама подразумева:

1. **Службу Светом Сави јеромонаха Теодосија Хиландарца**

2. **Службу Светом Арсенију архиепископа Данила II (Пећког)**

3. **Службу Светом краљу Милутину архиепископа Данила III (Бањског)**

4. **Службу Светом мученику кнезу Лазару непознатог Раваничанина**

5. **Тропар и кондак Светом Симеону Мироточивом** из Теодосијеве Службе Светом Симеону, као и кондак из Службе Светом Симеону од Светог Саве. Најлепше странице српске средњовековне црквене поезије нашле су се у руским текстуалним минејима, али су постале и тема руске знамене црквено-појачке уметности, о чему сведоче 54 руска неумска рукописна стихирара у којима се налазе нотирана последовања српским

светима. Остале службе овим, али и другим светима које познаје српска средњовековна књижевност, у руској богослужбеној традицији нису биле преписиване.

Циљеви истраживања

Проучавање српских светачких култова у Руској Цркви од XV до XIX века у овој дисертацији има низ циљева које смо себи поставили. Груписаћемо их у десет задатака:

1. Одредити прецизно време, историјске и богослужбене околности сеобе српских култова у Русију.

2. Дефинистати који српски свети су имали култ и колико је он трајао, а који су били без култа. У оквиру овога навести и аргументовати разлоге одсуства службе Светог Симеона Мироточивог у руским фебруарским минејима.

3. Показати историјски ток и историјско-политичку позадину развоја српских светачких култова у Русији кроз богослужбене реформе, владарске крвне везе и везе српских манастира са Русијом.

4. Показати коначан статус српских светачких култова у Руској Цркви који они добијају крајем XVII века, после Никонове реформе и ревизије устава.

5. Статистички показати заступљеност помена и служби српским светима у руским рукописима кроз векове, са циљем утврђивања када су култови били најзаступљенији, а када се то стање мењало и чиме је оно било условљено.

6. Лоцирати (колико је могуће на основу порекла извора) путеве ширења и заступљеност српских светачких култова у различитим руским географским срединама.

7. Одредити богослужбени *статус* (категорију празника) српских светих на основу рукописних и старих штампаних устава и химнографски *састав* на основу месецословних књига у контексту промена које доносе главне богослужбене реформе у Руској Цркви, у циљу сагледавања *значаја* који су у њој имали српски светачки култови.

8. Образложити на основу устава и месецословних књига узроке различитог датума празновања дана Светог Саве у Српској и Руској Цркви који је остао актуелан до данас.

9. Утврдити промене у текстовима служби у руским преписима кроз компаративну текстолошку анализу руских и српских рукописа.

10. Дешифровати руске неумске записе српске богослужбене поезије и показати основне принципе тумачења српског химнографског текста руском знаменом нотацијом и појачком уметношћу, главне одлике датих рукописа, варијанте нотираних богослужбених песама и огроман значај ових рукописа за историјски континуитет словенске писмене музичке традиције.

Методе истраживања

Предмет и циљеви истраживања определили су *научне методе* које користимо у дисертацији:

1. *Монографски метод* као принципијелни метод у дисертацији одредила је већ сама поставка теме, у којој ми из неколико различитих углова – литургијско-богословског, црквено-историјског, агиолошког, филолошко-књижевног, културног и музичко-поетског сагледавамо феномен постојања српских светачких култова у Руској Православној Цркви.

2. *Историјско-критички метод* користимо при историјско-литургичкој анализи руских рукописних и старих штампаних богослужбених књига у контексту различитих историјских околности у периоду од пет векова, реконструишући све етапе постојања српских светачких култова у руској богослужбеној традицији.

3. *Генетички метод* неопходан је при дефинисању настанка (сеобе), трајања (и нестанка) српских култова у руској богослужбеној пракси, што је условљено богослужбеним реформама и друштвено-историјским околностима.

4. *Компаративна* (квалитативна и квантитативна) *анализа* је неопходан метод при поређењу руских и српских рукописа и старих штампаних књига у циљу утврђивања пуноће химнографског састава служби, порекла интерполација при непотпуној химнографији и дефинисања категорије празника која је директно условљена химнографским саставом. Поред компаративне, користимо и метод *дескриптивне* (опис свих рукописа), као и *експликативне* анализе (утврђивање фактора који условљавају непотпуну химнографију у руским рукописима, поређење и литургичка анализа месецословних делова типика).

5. *Текстолошки метод* користимо при утврђивању степена очуваности српског химнографског текста у рукописима руског порекла на неколико репрезентативних узорака из сваког века.

7. *Музичко-палеографски метод* користили смо при реконструкцијама и транскрипцијама руских неумских записа на савремену петолинијску нотацију у циљу дешифровања напева руског знаменог појања који су у себе обукли српски химнографски текст, што је неопходан предуслов за *интерпретативну анализу* руског неумског записа који је имао за циљ да *тумачи* српски богослужбени текст.

Услед рада са великим бројем рукописа и неопходности утврђивања неких важних појединости у мањој мери користимо и *палеографски метод*. Будући да су рукописи главни историјски извори и да на основу њих решавамо сва кључна питања која смо поставили у дисертацији, оновни начин закључивања је *индуктивна* метода. На основу мноштва појединачних извора ми потврђујемо, оповргавамо хипотезе или долазимо до потпуно нових сазнања која раније нису била позната науци. Са друге стране, то не искључује и *дедуктивну* методу закључивања, коју у мањој мери користимо када процењујемо у којој се мери и како промене у руском богослужењу одражавају на последовања српским светима (на пример ревизија богослужбених књига у другој половини XVII века).

Основне хипотезе и очекивани резултати

Основне хипотезе, представљају и *резултате* истраживања, које очекујемо и при завршетку израде дисертације.

Живот култова српских светих у Руској Православној Цркви обликовале су две велике богослужбене реформе које су условиле, са једне стране њихово усвајање, односно сеобу, а са друге, њихов коначан статус у овој помесној Цркви. Велика богослужбена реформа митрополита Алексија и Кипријана, која је од последње трећине XIV века, па кроз читав XV век Студијски устав мењала на Јерусалимски, директно је створила услове за сеобу српских култова у Русију. Руска Православна Црква, која последња у низу међу Православним Црквама прихвата Јерусалимски устав, желећи да унифицира своје богослужење са грчким, преузима већ готове словенске преводе Јерусалимског типика и

одговарајући комплекс богослужбених књига од Бугара и Срба са Балкана, пре свега са Атоса, али и из Цариграда. Носиоци богослужбене реформе били су и представници исихастичког покрета који се тада интензивно ширио читавим православним светом. Са њим су се ка Русији шириле српске и бугарске редакције Јерусалимског типика и богослужбене књиге које су на руску књижевност извршиле утицај, науци познат као «други јужнословенски утицај». Српске редакције новог устава у свом месецослову у Руску Цркву доносе и помене Светог Саве, Светог Арсенија I и Светог Симеона Мироточивог. Најстарије, али и потоње руске редакције овог устава преузимају српске свете, не мењајући ништа у најауторитативнијој црквеној књизи. Српски минеји, који већ у другој половини XIV века, заједно са уставима доспевају у Русију, постају протографи руских преписа, који већ у XV веку преузимају службе Светом Сави (14. јануар) и Светом Арсенију (28. октобар). У оквиру овог питања на основу увида у велики број извора, ми тачно показујемо у којим се *руским* рукописима налазе први помени тројици српских светих (исправљајући грешке наше раније литературе у којој су се помињали ови подаци), који су српски преписи и у ком саставу постали обрасци за настајање руских преписа (чији састав и остале одлике анализирамо). Такође одсуство самосталног култа Светог Симеона Мироточивог, чији помен са тропаром и два кондака налазимо у руским месецословима, док било која од три службе одсуствује у руским феобруарским минејима, објашњавамо стапањем са култом Светог Саве на раној етапи развоја, на шта нас је навела сама Теодосијева химнографија, у којој се «свештена двојица» помињу заједно као заступници отачаства.

Са друге стране, култови Светог краља Милутина и Светог мученика кнеза Лазара у Русију доспевају касније, у другој половини XVI века, посредством српско-руских црквених и културних веза које су биле веома интензивне у време Отоманске окупације српских земаља. Српски монаси-молиоци за помоћ из најзначајнијих српских манастира, у првом реду из Хиландара, у време владавине три последња цара из династије Рјуриковича који су у себи имали и српске крви, добијају велику материјалну помоћ. Према сведочанству из сачуване посланице хиландарске делегације Ивану Грозном из 1550. године, хиландарски монаси су те године донели преписе служби Светом Милутину и Светом Лазару, као и иконе ових светих. Иван IV, као владар који је највише допринео ширењу српских светачких култова у Московском царству, сигурно је утицао да и ови

Божији угодници нађу место у многобројном сабору светих заступника моћног царства, те да добијени српски преписи постану протографи руских потоњих преписа, од којих се истина, сачувао мали број.

Последња велика богослужбена реформа Руске Цркве коју је веома брзо спровео патријарх Никон педесетих година XVII века, што је резултирало трагичним расколом, одразила се и на српске светачке култове, одредивши им коначну судбину. У процесу ревизије типика и богослужбених књига, «грецизације» месецослова, што је био супротан процес од «словенизације» у време помесних сабора Митрополита Макарија (1547, 1549) и редукције општепоштованих светих и масовног свођења истих на локалне култове, Свети Сава и Свети Арсеније, који су једини ушли у руске штампане месецослове и минеје, бивају деградирани на категорију локалних светих, што ће бити актуелно до краја XIX века.

Важан слој у оквиру проучавања српских светачких култова у Руској цркви чини историјска позадина и важни догађаји, који су били од суштинског значаја за њихову сеобу, усвајање, ширење, и задобијање коначног статуса. У дисертацији ћемо дати своје виђење зашто су баш ови култови усвојени, а не неки други, размотрићемо релевантне помесне саборе, канонизацију светих у Руској цркви, владарску политику, родбинске везе последњих Рјуриковича са српским племством, као и духовна стремљења Руског царства која су умногоме условила и статус српских култова.

Путеви ширења српских светачких култова по великој руској територији представљају важан сегмент ове теме, који је, нажалост ограничен неутврђеношћу порекла већине рукописних извора који су се великим делом нашли у приватним колекцијама. Где су руски библиофили путовали, са ким су трговали и одакле су донели рукописне богослужбене књиге често не можемо знати ни из детаљних описа о свакој приватној колекцији, који су нам једина веза са сакупљачем и његовим животом. Са друге стране, манастирске, црквене и обласне колекције, као и збирке важних црквених институција веома речито говоре о заступљености српских култова у одређеним руским срединама. То нам дозвољава реконструкцију путева ширења ових култова, захваљујући којој сазнајемо у ком временском периоду и у којим областима, градовима и манастирским срединама имамо изражено поштовање српских светих. Као прилог решењу овог питања, намеравамо да израдимо и географску карту у којој ћемо конкретно показати у којим су се све

центрима налазиле рукописне књиге у којима се помињу српски свети. Тако у дисертацији показујемо да је до појаве старих штампаних књига које су унифицирале традицију, највећа концентрација рукописа који садрже службе српским светима од XV до XIX века – Тројице Сергијева Лавра, пошто је и сам њен оснивач Преподобни Сергије био велики поштовалац лика и дела Светог Саве Српског. Поред овог манастира, српску химнографију налазимо у великим преписивачким центрима као што су Кирило-Белозерски, Јосифо-Волоцки, Чудов, Соловјецки, Антонијев-Сијски манастир, затим црква Свете Софије у Великом Новгороду, Успенски храм у Московском Кремљу, Царске преписивачке радионице у Москви, Патријаршијска, касније Синодална библиотека и штампарија, Дворска капела у Санкт-Петербургу, приобаље Белог Мора, градови Архангелск, Вјатка (Киров), Нижњи Новгород, Вологда, али и збирке различитих фракција старообредника (Рогошко гробље, Поморско сагласје, Јединоверци) које нам дају веома значајан материјал, нарочито када су у питању музички рукописи.

Дисертација ће садржати статистичке табеле, које су неопходне при оперисању овако великим бројем извора при њиховој систематизацији. Оне се пре свега односе на број рукописа који садрже помене и химнографију у част српских светих кроз векове, као и састав те химнографије. Највећи број и текстуалних и музичких рукописа потиче из XVI и прве половине XVII века (пре Никонове реформе), док најстабилнији састав (комплетна химнографија) имају најређе преписиване службе – Светом краљу Милутину и Светом мученику кнезу Лазару, али и најпреписиванија Служба Светом Сави, која се у највећем броју рукописа јавља као потпуна. Највећу варијабилност показује текст Службе Светом Арсенију, која долази у Руску Цркву као непотпуна (да би се касније појавио нама непознат протограф потпуне), те доживљава, по нашој класификацији, 10 различитих варијанти, укључујући у себе интерполације из других служби, често и руских светих, које одражавају локалну култну праксу места где је препис настао, али и тенденцију руских преписивача да «допуне» недостајућу химнографију, чиме би омогућили служење празника са бденијем.

Из решења овог питања директно проистиче и следеће, веома важно питање. Наиме, поставили смо себи задатак да на основу рукописних и старих штампаних Јерусалимских типика, односно њихових месецословних делова, одредимо категорију празника којима су припадали српски свети у Руској Цркви од XV-XIX века. Међутим, с

обзиром да су у типцима детаљно описани само Свети Сава (средњи празник са бденијем) и Свети Арсеније (варира између малог славословног празника и ређе средњег празника са бденијем), укључили смо и друге историјске изворе који би нам расветлили статус култова Светог Милутина и Светог Лазара. То у фокус ставља музичке рукописе, пошто су нотирана последовања (нарочито комплетна, после Стоглавог сабора) била одлика искључиво општих култова. Будући да су последња двојица имала комплетна нотирана последовања у најзначајнијим руским књижевним споменицима ове врсте од последње четвртине XVI до средине XVII века, можемо претпоставити да су Свети краљ Милутин и Свети кнез Лазар неколико деценија (до Никонове реформе) имали општи култ, који је после ревизије књига и месецослова – ишчезао.

На основу руских Јерусалимских устава (најзначајнији извор нам је стари штампани Устав из 1641. године) и великог броја минеја и стихирара претендујемо да коначно решимо и образложимо питање различитог датума празновања Светог Саве у Српској (14. јануар) и Руској Православној Цркви (12. јануар), које се понекад провлачило кроз српску литературу, али више у виду хипотеза, услед недостатка рада са рукописним изворима. Поред Устава из 1641. године, који даје изводе из Маркових глава за све случајеве укрштања, у једном рукописном минеју из прве половине XVII века проналазимо теолошки аргумент који оправдава оба датума, односно и померање Оданија Богојављења (што чини Српска Црква) и померање дана Светог Саве (што чини Руска Црква). У прилог решењу овог питања дајемо и статистичку табелу у којој ћемо показати да је пре коначне промене на 12. јануар, који је фиксиран у руским старим штампаним књигама и није се променио до данас, датум прослављања Светог Саве у већини руских рукописа – 14. јануар, што се поклапа са празновањем Српске Православне Цркве.

Важно питање утицаја српске химнографије на касније настале службе руским светима у виду тропара и стихира који су ове друге преузеле, показаћемо у нашој дисертацији на примеру текстуалних и музичких рукописа у оном степену који је значајан за тему. На тај начин желимо да скренемо пажњу филолога на ово важно и готово непроучено питање у нашој науци.

Текстолошка анализа у којој ћемо, на основу неколико најрепрезентативнијих рукописа са комплетном химнографијом, у поређењу са одговарајућим српским рукописима, показати до које мере је у руским рукописима сачуван српски химнографски

текст служби Светом Сави, Светом Арсенију, Светом краљу Милутину и Светом мученику кнезу Лазару, као и тропара и кондака Светом Симеону Мироточивом, директно показује *однос* Руске Православне Цркве према тим поетским текстовима. У анализу ћемо, поред текстуалних минеја, укључити и неколико музичких стихирара *Дијаково око* са текстом пуног састава, као и руске штампане минеје и старе штампане србљаке, као књиге које настају на основу најрелевантнијих рукописа и одражавају општу традицију од краја XVII века у Русији, односно седамдесетих година XVIII века у окупираним српским земљама. Према анализама које смо до сада урадили, закључили смо да је текст у великој мери очуван, а промене које налазимо односе се на језичку редакцију, раздельноречје (хомонију) у музичким рукописима, дијалекат и језичке особености преписивача који их несвесно уноси у текст, случајне грешке и махиналне инверзије стихова или интерполације у виду једне или две речи (у циљу појашњења химнографског текста).

Музички рукописи представљају посебну област унутар наше теме, са којом чине органску и нераскидиву целину. Будући да смо у склопу наших истраживања открили и дешифровали, односно превели са руске знамене на савремену нотацију нотирану српску химнографију у 54 руска неумска рукописа, који представљају *најстарије словенске музичке рукописе* са нотираним службама српским светима, који до наших истраживања нису били познати нашој научној јавности, овим изворима ћемо посветити нарочиту пажњу. Како бисмо избегли превелики обим дисертације, наше реконструкције и транскрипције ових неумских записа објавићемо у посебном издању, на које ћемо се у дисертацији позивати и које ће са дисертацијом чинити једну органску целину. Неумски стихирари, као допуне минејама представљају литургијске изворе од великог значаја који сведоче о чињеници да су српски свети већ крајем XV и почетком XVI века постали једна од важних тема руске знамене црквено-појачке уметности. Мелодије које су додељене српској црквеној поезији која велича и прославља најпоштованије српске свете нису биле само украс, већ и богословски тумач и интерпретатор химнографског текста, који је разоткривао његов дубљи смисао, користећи изражајна средства, непозната савременим појачким традицијама које су прошле кроз разне историјске процесе. У дисертацији показујемо на који начин мелодија тумачи текст и који су то поступци. Одлазимо и корак даље, показујући везу између српских текстуалних рукописа и руских неумских рукописа, позивајући се на наше најновије откриће *јужнословенске фитне нотације* коју смо

недавно пронашли у српским минејима из XIV века и која стоји у директној вези са фитама руске знамене нотације, што ћемо поткрепити конкретним доказима. Нераскидиво јединство српског химнографског текста са руским знаменим појањем, које је фиксирано у руским стихирарима, можда најречитије сведочи о значају српских светачких култова у најславнијем времену Руске Цркве и државе. Стога музички рукописи, попут фресака у храмовима, као продукт црквене уметности која проистиче из богослужења и суштински јесте само богослужење, никако нису извори другог реда, већ стоје раме уз раме са типичима и минејима, приповедајући о времену када су српски свети били узор и путоказ највећем православном царству, док су њихови сународници на Балкану у агонији под Отоманским ропством, са вером у Бога, гледали у то царство, као на једину наду за свој земаљски опстанак.

Стање питања (status questions)

Будући да смо тему, структуру рада, циљеве дисертације и методе базирали на рукописним и старим штампаним изворима, велики значај за нас имали су каталози и описи руских рукописа које нећемо појединачно наводити, али који су нам, иако често нису садржавали оне информације које су за ову тему значајне, ипак били најдрагоценији путокази у истраживању. Када је реч о литератури, научни оквири у које смештамо и одакле развијамо нашу тему, представљају три велике руске студије. *Пуни месецеслов Истока* Архиепископа Сергија (Спаског) (Архиепископ Сергей (Спасский). *Полный месяцеслов востока. Восточная агиология*. Том I, Владимир, 1901; *Полный месяцеслов востока. Восточная агиология*. Том II. Москва, 1876.), представља полазишну тачку наше студије, будући да садржи податке о свим светима које прославља Православна Црква под свим датумима, укључујући и оне који нису имали култ у Руској Цркви.

Студија руског емигранта С.Н.Смирнова *Српски свети у руским рукописима* (Смирнов С.Н. *Сербские святые в русских рукописях*. В: Юбилейный сборник Русского Археологического общества в Королевстве Югославии. Белград, 1936. с. 161-262.), први пут у науци поставља питање о српским култовима у Руској Цркви, убројавши под српске култове и оне јужнословенске. Аутор то чини уопштено, најпре са црквено-историјског аспекта, базирајући своје резултате на 33 *описа* руских рукописа у којима је обрађено

преко 16000 књига. Чињеница да Смирнов није радио са рукописима (услед објективних околности) отвара простор за погрешности (пошто смо се и сами уверили да руски описи неретко не садрже податке који су од виталног значаја за ову тему, или некад садрже погрешне податке). Обухвативши пре свега зборнике житија, синаксаре, прологе, Апостоле и Јеванђеља са месецословом, као и у мањој мери месецословне књиге, које су предмет нашег истраживања, он је дао 282 рукописа (што је скоро једнако броју рукописа који смо ми пронашли!), од којих се тек око двадесетак поклапа са резултатима наших истраживања (!), па можемо рећи да су студија Смирнова и наша дисертација, иако засноване на различитом предмету истраживања (код њега описи, код нас рукописи и штампане књиге), на неки начин компатибилне. Иако даје веома важне смернице, Смирнов наводи застареле (некад и погрешне) сигнатуре, које за неке збирке није могуће дешифровати, што веома отежава поређење наших резултата са његовим.

Студија Ф.Г.Спаског *Руско литургијско стваралаштво* (Спасский Ф. Г. *Русское литургическое творчество*. Москва: Издательский совет РПЦ, 2008.), више је књижевна него литургичка анализа у којој аутор пореди и утврђује порекло химнографије служби руским светима, у склопу чега се у једном поглављу бави јужнословенским службама, међу којима су размотрене службе Светом Сави и Светом Арсенију. Спаски покреће важно питање утицаја јужнословенске химнографије на руску, њеног састава, тумачења и порекла. Анализе српске химнографије су овде више стихијске него систематичне, није наведено са којих извора су вршене и углавном се односе на интерпретацију текста и стил у српској средњовековној књижевности. Без обзира на озбиљне пропусте везане за службе српских светих, ова студија је показала важно место српске химнографије у руској литургијској пракси и отворила прерспективу за истраживања попут наше дисертације.

Студије о Јерусалимском типичу и богослужбеним реформама Руске Православне Цркве И.Д. Мансветова и А.М.Пентковског дале су полазишну основу и богослужбени контекст у који смо поставили руске месецословне књиге у којима се помињу српски свети.

Када је реч о српским светачким култовима у Русији, не можемо заобићи студију Л.Павловића *Култови лица код Срба и Македонаца*. (Смедерево, 1965.) у којој се узгред помињу подаци везани за нашу тему који су често поткрепљени непровереним наводима, нетачним сигнатурама рукописа или нетачним подацима. Далеко ближе и значајнија за

ову област је студија Д.Богдановића *Служба Светом Сави у руским минејима XV-XVII века* (у: Свети Сава: споменица поводом осамстогодишњице рођења 1175-1975. Београд, 1977. с. 349-360.) која представља прво истраживање засновано на руским рукописима (око 20 извора) који су описани, кратко анализирани и стављени у контекст проблематике којом се ми у овој дисертацији бавимо.

Текстолошке компаративне анализе служби овим српским светима у српским и руским преписима у оквиру филолошких студија у нашој науци нису честе. Нама је позната једна таква студија Т.Јовановића *Служба Светом краљу Милутину Данила Бањског* (у: Косовско-Метохијски зборник, 6, Београд, 2015, с. 97-134), чији су нам резултати драгоцени, а за коју смо аутору лично уступили снимак преписа службе Светом краљу Миутину из руског неумског Стихирара РНБ.Кир.-Бел.586/843.

Када је реч о руским неумским рукописима, необјављена дисертација Е.В.Чижковске (*Службы сербским святым по русским рукописям XVI-XIX вв.: Свв. Савва и Арсений*, Москва, 2002), заснована на мањем броју рукописа, даје основне информације о два српска култа, не разрађујући проблематику нити са богословско-литургичког, нити са текстолошког аспекта. Реконструкције појединих химни које ауторка даје у прилогу, садрже низ грешака и погрешних тумачења појединих формула, фита и лица, не постоји систематизација варијанти различитих напева истих текстова, и што је најважније, интерпретативна анализа односа текста и напева, која би показала начин тумачења српских тетскова руском знаменом црквено-појачком уметношћу – одсуствује. Без обзира на све ово, студија је значајна као прва која скреће пажњу руске научне јавности на нотирану српску химнографију, и како сама ауторка закључује, отвара озбиљну перспективу за будуће истраживаче који би се овом темом бавили много детаљније, а у којима смо се ми препознали.

У српској музиколошкој науци још седамдесетих година прошлог века пажњу српске научне јавности на руске нотиране рукописе који садрже службе српским светима скреће студија Д.Стефановића *Свети Сава у црквеној музици* (у: Сава Немњић – Свети Сава, историја и предање, Београд, 1979, с. 427-441) у којој се помињу три таква рукописа са најелементарнијим описом, без реконструкција. Његовим путем продужила је Д.Петровић осамдесетих и деведесетих година прошлог века, ангажовавши руског музиколога Т.Владишевску да са руске неумске нотације преведе самогласну стихиру на

Господи возвах другог гласа из Службе Светом Сави која се уз више него оскудне (и нетачне) опште информације о знаменом појању и нотацији, налази у њеној књизи Д.Петровић *Хиландарски ктитори у православном појању* (Београд, 1999). Пошто се занимање наших музиколога за нашу тему на овим радовима и завршило, уз драгоцену подстицај за који ћемо увек бити неизмерно захвални Академику Димитрију Стефановићу, осетили смо потребу да научимо овај сложен неумски систем и преведемо све пронађене песме на савремену нотацију, што ће нашој музикологији, надамо се, дати допринос који ће оценити генерације које долазе.

Као што се може закључити, постојећа литература расветљава само обресе наше теме и слична је изолованим делићима мозаика који се може склопити у икону само ако у њу укључимо мултидисциплинарни разраду пронађених рукописних и старих штампаних извора. Само на тај начин можемо доћи до проверених и доказаних резултата који ће пружити комплексно разумевање феномена српских светачких култова у руској богослужбеној традицији у свим његовим најбитнијим аспектима.

Структура дисертације

Будући да смо у оквиру основних хипотеза и очекиваних резултата већ навели разраду материјала, у овом одељку ћемо дати само оквирну структуру рада, кроз коју ће тај материјал бити систематизован и разрађен. Дисертација ће имати следеће делове:

Увод

1. Прво поглавље: Феномен култа и појам канонизације у Православној Цркви

1.1. Феномен култа и поимање светости у Православној Цркви

1.2. «Канонизација» или прибрајање лику светих у Православној Цркви

1.3. Закључци првог поглавља

2. Друго поглавље: Историјска разматрања српских светачких култова у РПЦ

2.1. Сеобе српских култова у Руску Цркву из историјског угла: почеци култова

Светог Симеона, Светог Саве и Светог Арсенија I у Русији

2.2. Везе српских манастира са Русијом: култови Светог краља Милутина и Светог мученика кнеза Лазара

- 2.3. Пuteви ширeња српских култова по Русији: поштовање српских светих у руским манастирима и градовима
- 2.4. «Канонизација» српских светих у РПЦ у контексту руске црквене и државне политике XVI века
- 2.5. Закључци другог поглавља
- 3. Треће поглавље:** Литургичка разматрања српских светачких култова у РПЦ
- 3.1. Сеобе првих српских култова у РПЦ у контексту друге велике богослужбене реформе XIV/XV века
- 3.2. Јерусалимски типик: статус српских светих у руском месецослову XV-XVII века
 - 3.2.1. Свети Сава Српски
 - 3.2.2. Свети Арсеније Српски
 - 3.2.3. Свети краљ Милутин и Свети кнез Лазар
- 3.3. Српски свети у руским службабницима XVI века
- 3.4. Реформе патријарха Никона: коначан статус српских светачких култова
- 3.5. Датум празновања Светог Саве у СПЦ и РПЦ
- 3.6. Састав српске химнографије у руским рукописним и старим штампаним месецословним књигама XV-XIX века: упоредна анализа српских и руских преписа
 - 3.6.1. Служба Светом Сави Српском
 - 3.6.2. Служба Светом Арсенију Српском
 - 3.6.3. Служба Светом краљу Милутину
 - 3.6.4. Служба Светом кнезу Лазару
 - 3.6.5. Тропар и кондак Светом Симеону и разлози одсуства Службе у руским минејима
- 3.7. Утицај српске химнографије на службе руским светима у текстуалним рукописима
- 3.8. Закључци трећег поглавља
- 4. Четврто поглавље:** текстолошка анализа српске химнографије у руским рукописима
 - 4.1. Служба Светом Сави
 - 4.2. Служба Светом Арсенију

4.3. Служба Светом краљу Милутину

4.4. Служба Светом кнезу Лазару

4.5. Тропар и кондак Светом Симеону

5. Пето поглавље: српска химнографија у руским неумским рукописима

5.1. Најстарији словенски музички рукописи са химнографијом у част српских светих: историјски континуитет и значај открића

5.2. Старообредничка црква као драгоцен извор музичких рукописа

5.3. Руско знамено појање и српски текстуални минеји: доказ о постојању словенске фитне нотације на Балкану и њена генеза у руским рукописима

5.4. Руско знамено појање: појачко стваралаштво као тумачење богослужбеног текста

5.3.1. Служба Светом Сави

5.3.2. Служба Светом Арсенију

5.3.3. Служба Светом краљу Милутину

5.3.4. Служба Светом кнезу Лазару

5.3.5. Тропар Светом Симеону

5.5. Утицај српске химнографије на службе руским светима у неумским рукописима

5.6. Закључци пете главе

Закључак

Списак литературе

Прилози

Прилог 1: Табела руских текстуалних рукописа који садрже помене српских светих и химнографију у њихову част

Прилог 2: Табела руских музичких рукописа који садрже помене српских светих и химнографију у њихову част

Табела 3: Табела руских старих штампаних књига које садрже помене српских светих и химнографију у њихову част

Нотни зборник наших реконструкција и транскрипција српске химнографије нотиране руском знаменом нотацијом, базиран на 54 руска рукописа, који планирамо да

издамо пре одбране дисертације, треба схватити као саставни део Петог поглавља и органски део овог доктората.

Изучавајући српске култове у Руској Цркви, што је циљ ове дисертације, неминовно сазнајемо и разоткривамо много детаља о руској богослужбеној традицији, црквеној историји и једном до сада веома мало истраженом сегменту српско-руских веза. Уводећи у науку веома обиман материјал, од кога је велика већина до сада била непозната српској, али и руској научној јавности, први пут систематизујемо и анализирамо ову грађу, постављајући је у богословско-литургички, црквено-историјски, културолошки, језички и музички контекст, при чему су литургички, историјски и музички контексти много више разрађени него језички, у складу са нашим компетенцијама. Зато оваква подела слојева датог материјала по главама отвара могућност допуне нашег истраживања у будућности и са наше стране и од стране других заинтересованих научника, те ову дисертацију треба схватити као отварање једне нове области.

Два прилога у виду табела на крају дисертације представљају кратак опис садржаја оних делова 284 руска рукописа и 27 штампаних књига који се тичу српске химнографије. То ће имати велики практичан значај, како за боље разумевање опширног материјала онога ко чита дисертацију, тако и за друге научнике који у будућности буду хтели да употпуне било који сегмент (литургички, филолошки, музички или неки други) који ова дисертација разрађује.

СКРАЋЕНИЦЕ

МГАМИД – Московски главни архив Министарства иностраних послова

МДА – Московска духовна академија

МСПЦ – Музеј Српске Православне Цркве у Београду

НБС – Народна библиотека Србије у Београду

НИОР РГБ – Научно-истраживачко одељење рукописа Руске државне библиотеке у Москви

НОНБ – Научна обласна библиотека у Нижњем Новгороду

ОР РНБ – Одељење рукописа Руске националне библиотеке у Санкт-Петербургу

ОР БАН – Одељење рукописа Библиотеке Руске Академије наука у Санкт-Петербургу

ОР ГИМ – Одељење рукописа Државног историјског музеја у Москви

ОР РГАДА – Одељење рукописа Руског државног архива древних докумената у Москви

ПБ – Патријаршијска библиотека у Београду

ТСЛ – Тројице-Сергијева лавра

ЦГАДА – Централни државни архив древних докумената

ЦГАЛИ – Централни државни архив литературе и уметности

Арх.Д. – Архангелска збирка (архив)

Арх.С. – Архангелска збирка

Вятск. – Вјатска збирка

Деч. – Збирка рукописа манастира Високи Дечани

Друж. – Збирка В.Г. Дружињина

Единоверч. – Јединоверска збирка

Епарх.певч. – Епархијална појачка збирка (припадала Јосифо-Волоцком манастиру)

Калик. – Збирка Ф.А. Каликина

Кир.-Бел. – Збирка рукописа библиотеке Кирило-Белозерског манастира

Ник. – Збирка рукописа библиотеке манастира Никољац

ОСРК – Основна збирка рукописне књиге

Пећ. – Збирка рукописа библиотеке манастира Пећка Патријаршија

Погод. – Збирка рукописа М.П. Погодина

Поморск. – Збирка рукописа библиотеке старовераца Поморског сагласја у Санкт-Петербургу

Син. – Збирка рукописа Московске Синодалне библиотеке

Син.певч. – Појачка збирка рукописа Московске Синодалне библиотеке

Сол. – Збирка библиотеке Соловјецког манастира

Соф. – Збирка библиотеке цркве Св.Софије у Великом Новгороду

Строг. – Збирка рукописа С.Г. Строганова

Тит. – Збирка рукописа А.А. Титова

Тек.пост. – Приновљена збирка

Увар. – Збирка рукописа А.С. Уварова

Успенск. соб. – Збирка рукописа библиотеке Успенског храма Московског Кремља

Хил. – Збирка рукописа библиотеке манастира Хиландар

Хлуд. – Збирка рукописа А.И. Хлудова

Чуван. – Збирка рукописа М.И. Чуванова

Чуд. – Збирка рукописа библиотеке Чудовог манастира

Vat.Slav. – Збирка словенских рукописа Ватиканске Апостолске библиотеке

Slavo – збирка словенских рукописа Папског института у Риму

РУКОПИСНИ ИЗВОРИ

РУСКИ РУКОПИСИ:

Минеји:

1. Службени минеј за октобар, РГБ. ф.304.І, № 30, крај XIV/ поч. XV века
2. Минеј за јануар, РНБ. Соф. 290, XV век
3. Службени минеј за октобар, РГБ. ф.304. І, № 480, XV век
4. Службени минеј за октобар, РГБ. ф.304. І, № 481, XV век
5. Службени минеј за јануар, РГБ. ф.304. І, № 515, XV век
6. Трефолој за целу годину, ГИМ. Увар. № 743, XV век
7. Службени минеј за јануар, ГИМ, Увар. № 1131, XV век
8. Службени минеј за јануар, БАН. 25.1.2, друга половина XV века
9. Службени минеј за јануар, РГБ. ф.152, № 55, друга половина XV века
10. Службени минеј за јануар, РГБ. ф.304. І, № 516, крај XV века
11. Службени минеј за јануар, РГБ. ф.310, № 93, крај XV века
12. Минеј за октобар, РНБ. Соф.257, крај XV века
13. Службени минеј, ГИМ.Син. № 498, крај XV/ почетак XVI века
14. Службени минеј за октобар, БАН. 16.8.24, крај XV/ почетак XVI века
15. Службени минеј за јануар, РНБ. Погод. 521, крај XV/ почетак XVI века
16. Службени минеј за октобар, РГБ. ф.304. І, № 482, 1501.
17. Службени минеј за јануар, ГИМ.Син. № 185, 1504.
18. Службени минеј за октобар, РГБ. ф.304.І, № 483, 1509.
19. Службени минеј за јануар, РГБ. ф.304.І, № 518, 1513.
20. Минеј за октобар, РНБ. Соф. 214, почетак XVI века
21. Минеј за октобар, РНБ. Соф. 261, почетак XVI века
22. Минеј за јануар, РНБ. Соф. 291, почетак XVI века
23. Минеј за јануар, РНБ. Соф. 296, почетак XVI века
24. Минеј за јануар, РНБ, Погод. 522, почетак XVI века
25. Службени минеј за октобар, РГБ. ф.304. І, № 484, почетак XVI века
26. Службени минеј за октобар, ГИМ. Успенск. соб. № 34/ 1119, почетак XVI века
27. Службени минеј за јануар, ГИМ.Син. № 504, почетак XVI века
28. Службени минеј за јануар, ГИМ.Син. № 505, почетак XVI века
29. Службени минеј за јануар и фебруар, РГБ. ф.178, № 4097, прва четвртина XVI века
30. Службени минеј за јануар, РГБ.ф.98, № 392, прва четвртина XVI века
31. Службени минеј за септембар-фебруар, БАН. 33.17.18, почетак и средина XVI века
32. Месечни минеј за јануар, РНБ. Соф. 299, прва половина XVI века
33. Службени минеј за јануар и фебруар, РГБ. ф.354, № 30, прва половина XVI века
34. Минеј за јануар, РНБ. Кир.-Бел. 344/601, 1529.

35. Службени минеј за јануар, РГБ.ф.247, № 304, 1540.
36. Минеј за октобар, РНБ. Соф. 215, средина XVI века
37. Месечни минеј за јануар, РНБ. Соф. 293, средина XVI века
38. Минеј за јануар (фрагмент), РНБ. Соф. 294, средина XVI века
39. Минеј за јануар, РНБ. Соф. 298, средина XVI века
40. Минеј за фебруар, РНБ. Соф. 306, средина XVI века
41. Службени минеј за јануар, РГБ. ф.178, № 1825, средина XVI века
42. Службени минеј за октобар, РГБ. ф.304. I, № 486, 1556.
43. Службени минеј за јануар, РГБ. ф. 247, № 323, 1557.
44. Трефолој, Празнични минеј за септембар-јануар, РНБ. Погод. 442, педесете и шездесете године XVI века
45. Празнични минеј за септембар-фебруар, РНБ. Погод. 444, педесете и шездесете године XVI века
46. Службени минеј за септембар-октобар, РГБ. ф.304. I, № 468, 1567.
47. Службени минеј за септембар-октобар, РГБ. ф.304. I, № 469, 1572.
48. Минеј за октобар, РГБ.ф.98, № 555, 1572.
49. Службени минеј за октобар, РНБ. Погод. 504, 1579.
50. Службени минеј за октобар, РГБ. ф. 178, № 1820, трећа четвртина XVI века
51. Службени минеј за октобар, РГБ. ф.304. I, № 485, XVI век
52. Службени минеј за октобар, РГБ. ф.304. I, № 488, XVI век
53. Службени минеј за октобар, РГБ. ф.98, № 628, XVI век
54. Службени минеј за септембар-октобар, РНБ. F.I. 149, XVI век
55. Месечни минеј за октобар, РНБ. F.I. 150, XVI век
56. Службени минеј за октобар, РНБ. Q.I. 139, XVI век
57. Службени минеј за септембар-октобар, БАН. 33.2.6, XVI век
58. Трефолог за септембар, октобар и новембар, РГБ. ф.304. I, № 604, XVI век
59. Минеј за октобар (Зборник), РГБ.ф.98, № 638, XVI век
60. Празнични минеј новим чудотворцима, РГАДА. ф.187, оп.1, № 56, XVI век
61. Месечни минеј за јануар, РГБ. ф.37, № 167, XVI век
62. Трефолој (Минеј за јануар-август), РГБ.ф.37, № 181, XVI век (1598)
63. Празнични минеј за прву половину године (септембар-јануар), РГБ. ф.37, № 331, XVI век
64. Минеј за јануар, РГБ.ф.199, № 516, XVI век
65. Службени минеј за јануар, РГБ.ф.272, № 249, XVI век
66. Минеј новим чудотворцима, НОНБ. ф.1, оп.2, ед.хр.15, XVI век
67. Минеј за јануар, НОНБ. ф.1, оп.1, ед.хр.29, XVI век
68. Службени минеј за јануар, РНБ. Q. I. 549, XVI век
69. Службени минеј за јануар, РНБ. F.I. 154, XVI век
70. Трефолој, Празнични минеј за јануар-август, Т1, БАН.33.8.9, XVI век
71. Трефолој, Службе светима од септембра до фебруара, ГИМ.Син. № 311, XVI век
72. Трефолој за прву (сеп-тембарску) половину године, ГИМ.Увар.№707, XVI век
73. Службени минеј за три месеца: септембар, октобар и новембар, ГИМ.Увар.№ 710, XVI век
74. Службени минеј за јануар, ГИМ. Увар. № 1076, XVI век
75. Службени минеј за јануар, ГИМ. Увар. № 1085, XVI век
76. Службени минеј за јануар и фебруар, ГИМ. Увар. № 1122, XVI век

77. Трефолој, зборник служби превасходно руским светитељима, БАН. Арх.Д.80, XVI век
78. Трефолој, зборник служби руским и словенским светима, БАН. Арх. Д. 159, XVI век
79. Трефолог руским светима, РГБ. ф.304. I, № 620, XVI век
80. Трефолог руским светима, РГБ.ф.304. I, № 621, XVI век
81. Трефолог руским светима, РГБ. ф.304. I, № 623, XVI век
82. Минеј за јануар, РНБ. Кир.-Бел. 308/565, XVI век
83. Минеј за јануар, РНБ. Кир.-Бел. 310/567, XVI век
84. Минеј за јануар, РНБ. Кир.-Бел. 350/607, XVI век
85. Трефолој руским светим, РГБ.ф.310, № 101, XVI век
86. Службени минеј за октобар, РГБ. ф.37, № 185, XVI век
87. Минеј за октобар, РГБ.ф.242, № 20, XVI век
88. Минеј за јануар и фебруар, РНБ. Соф. 230, XVI век
89. Минеј новим чудотворцима, РНБ. Соф. 421, друга половина XVI века
90. Службени минеј за децембар-фебруар, БАН. 25.1.1, друга половина XVI века
91. Минеј за јануар, РНБ. Погод. 524, друга половина XVI века
92. Месечни минеј за јануар, РГБ. ф. 354, № 34, друга половина XVI века
93. Празнични минеј, РГБ. ф. 218, № 597 (ф.732, № 31), друга половина XVI века
94. Службени минеј за октобар, РГБ.ф.113, № 40, трећа трећина XVI века
95. Службени минеј за јануар, РГБ.ф.113, № 43, трећа трећина XVI века
96. Службени минеј за јануар, БАН. 33.8.5, последња четвртина XVI века
97. Празнични минеј за септембар-јун, РНБ. Погод. 441, крај XVI века
98. Празнични минеј за септембар-јануар, РНБ. Погод. 445, крај XVI века
99. Службени минеј за јануар, РГБ. ф.304. I, № 520, крај XVI века
100. Минеј за јануар, РНБ. Кир.-Бел. 301/ 558, XVI/ XVII век
101. Празнични минеј за септембар-новембар (Трефолој), РГБ. ф. 247, № 829, крај XVI/ поч. XVII века
102. Службени минеј за октобар, РГБ. ф.304. I, № 489, крај XVI/ поч. XVII века
103. Службени минеј за октобар, РГБ. ф.304. I, № 490, крај XVI/ поч. XVII века
104. Минеј за јануар, БАН. Арх.С. 63, почетак XVII века
105. Празнични минеј, РГБ. ф. 218, № 408, почетак XVII века
106. Минеј за октобар, РНБ. Соф. 265, почетак XVII века
107. Службени минеј за јануар-фебруар, РГБ. ф. 178, № 10245, 1604.
108. Минеј за јануар, РНБ.Сол. 538/557, 1607.
109. Службени минеј за јануар, РГБ.ф.98, № 363, почетак XVII века
110. Минеј за децембар-фебруар, РНБ. О.І.492, XVII век
111. Службени минеј за јануар, БАН. 32.9.13, XVII век
112. Службени минеј за јануар, РНБ. Тит. 2467, XVII век
113. Службени минеј за октобар, РГБ. ф.304. I, № 491, XVII век
114. Службени минеј за јануар, РГБ. ф.304. I, № 522, XVII век
115. Трефологион руским светима са додацима, РГБ. ф.304. I, № 626, XVII век
116. Службени минеј за јануар, РГБ. ф.178, № 8429, XVII век
117. Трефологион, зборник служби руским и словенским светима, РГБ.ф.209, № 162, XVII век
118. Службени минеј за јануар, РГБ.ф.209, № 183, XVII век

119. Службени минеј за јануар, РГАДА. ф. 181, оп.11, № 1035, XVII век
120. Трефологион (Службни минеј), РГАДА. ф. 196, оп.1, № 1525, XVII век
121. Службени минеј за целу годину (новим чудотворцима), РГАДА. ф. 196, оп.1, № 1538, XVII век
122. Месечни минеј за октобар, РГАДА. ф.381, оп.1, № 234, крај XVII века
123. Месечни минеј за јануар, РГАДА. ф.381, оп.1, № 237, крај XVII века
124. Службени минеј за септембар-октобар, БАН. 12.4.4, крај XVII/ почетак XVIII века

Стихири и други неумски зборници

1. Октоих и Ирмолог са свецима, РГБ.ф.113, № 66, последња четвртина XV века
2. Годишњи стихирар и Ирмолог са свецима и уставом, РГБ.ф.113, № 64, прва половина XVI века
3. Стихире из Минеја, Триода и Октоиха и Ирмолог са свецима и уставом, РГБ.ф.113, № 65, прва половина XVI века
4. Ирмолог са свецима, РГБ.ф.113, № 67, прва половина XVI века
5. Стихирар, РНБ. Q.I.-184, четрдесете-шездесете године XVI века
6. Ирмолог, Октоих и Стихирар са свецима и уставом, РГБ.ф.113, № 68, средина XVI века
7. Стихирар *Дијаково око*, Ирмолог и Октоих, РГБ.ф.113, № 70, средина XVI века
8. Ирмолог, Октоих и Стихирар, РНБ.Кир.-Бел. 656/913, средина XVI века
9. Стихирар, Ирмолог и Октоих, РНБ.Кир.-Бел. 652/909, 1558.
10. Стихирар *Дијаково око*, Октоих и Ирмолог, РГБ.ф.113, № 63, шездесете-седамдесете године XVI века
11. Стихирар, РНБ. Q.I.-488, 1563.
12. Годишњи стихирар, ГИМ.Чуд., № 60, трећа четвртина XVI века
13. Стихирар, Октоих и Ирмолог са свецима и уставом, РГБ.ф.113, № 69, трећа четвртина XVI века
14. Стихирар, РГБ. ф.304. I, № 414, XVI век
15. Стихирар *Дијаково око* РГБ. ф.304. I, № 427, XVI век
16. Годишњи стихирар *Дијаково око* РНБ.Кир.-Бел. 586/843, осамдесете године XVI века
17. Стихирар *Дијаково око* ГИМ. Син.певч. № 123, последња четвртина XVI века
18. Стихирар (Појачки зборник), ГИМ.Епарх.певч. № 24, последња четвртина XVI века
19. Стихирар, ГИМ. Единоверч. № 37, последња четвртина XVI века
20. Минејни стихирар *Дијаково око* БАН. Строг. 44, крај XVI/ почетак XVII века
21. Стихирар (писар инок Христофор), РНБ, Кир.-Бел. 665/922, 1604.
22. Стихирар, ГИМ. Син.певч. № 81, прва половина XVII века
23. Минејни стихирар за јануар-август, РГБ. ф.379, № 57, средина XVII века
24. Минејни стихирар *Дијаково око*, I том – за септембар-ноембар, РГБ. ф.379, № 63, средина XVII века (1652)
25. Минејни стихирар *Дијаково око*, II том – за децембар-фебруар, РГБ. ф.379, № 64, средина XVII века (1652)
26. Минејни стихирар *Дијаково око*, IV том – за јун-август, РГБ. ф.379, № 66, средина XVII века (1652)

27. Октоих и стихирар месечни нотирани, РНБ.Капелла.О.4., средина XVII века
28. Стихирар за септембар-децембар, ГИМ. Син.певч. № 1132, XVII век
29. Стихирар и празници, РНБ. Кир.-Бел. 638/895, XVII век
30. Ирмолог, Октоих и Стихирар, РНБ. Кир.-Бел. 659/916, XVII век
31. Стихирар, РНБ. Кир.-Бел. 662/919, XVII век
32. Стихирар, РНБ. Кир.-Бел. 674/931, XVII век
33. Стихирар, РНБ. Кир.-Бел. 681/938, XVII век
34. Стихирар месечни (минејни), РГБ.ф.272, № 324, XVII век
35. Стихирар, РГБ. ф.304. I, № 429, XVII век
36. Стихирар месечни, РГБ. ф.304. I, № 442, XVII век
37. Стихирар месечни, РГБ. ф.304. I, № 443, XVII век
38. Службе на празнике за септембар, октобар и новембар, РГАДА. ф. 381, № 318, XVII век
39. Службе светима по редоследу месеч. минеја, РГАДА. ф.381, №320, XVII век
40. Стихирар, РГБ. ф.379, № 58, друга половина XVII века
41. Минејни стихирар, РГАДА. ф. 381, № 146, крај XVII/ почетак XVIII века
42. Стихирар, БАН. Вятск. 9, средина XVIII века
43. Стихирар, РГБ. ф.178, № 5403, XVIII век
44. Стихирар за октобар и новембар, РГБ. ф.199, № 383, XVIII век
45. Стихирар, БАН. Калик.135, деведесете године XVIII века
46. Минејни стихирар за октобар, РГБ. ф.379, № 67, почетак XIX века
47. Стихирар-зборник, РГБ. ф. 178, № 5374, почетак XIX века
48. Поморски стихирар, БАН. Друж. 955, почетак XIX века
49. Минејни стихирар за септембар-фебруар, БАН. Чуван. 24, друга деценија XIX века
50. Поморски стихирар, БАН. Поморск. 22, друга деценија XIX века
51. Стихирар, Ватиканска библиотека, Vat.Slav 56, друга и трећа деценија XIX века
52. Поморски стихирар, БАН. Вятск.18, двадесете године XIX века
53. Трезвони за септембар-фебруар, РГБ. ф. 247, № 722, друга четвртина XIX века
54. Минејни поморски стихирар, БАН. Тек.пост. 274, друга деценија XIX века/ почетак XX века

Зборници служби

1. Зборник служби руским светима за целу годину, ГИМ.Син. № 885, XV век
2. Богослужбени зборник, РГБ. ф.304. I. № 642, крај XV/почетак XVI века
3. Службе руским и словенским светима, ГИМ. Увар. № 184, почетак XVI века
4. Богослужбени зборник, РНБ. Соф. 225, прва половина XVI века
5. Зборник служби, БАН. 33.8.6, прва половина XVI века
6. Зборник служби руским и словенским светима, БАН. 25.7.4, друга четвртина XVI века
7. Зборник служби, РГБ,ф.199, № 506, средина XVI века
8. Зборник служби са канонима и разним преписима, РГБ.ф.113, № 92, трећа четврт.XVI века
9. Зборник служби руским и јужнословенским светима, РГБ. ф. 247, № 675, трећа четвртина XVI века
10. Богослужбени зборник, РГБ. ф.304. I, № 650, XVI век

11. Зборник служби руским и словенским светима за целу годину, ГИМ.Син. № 317, XVI век
12. Зборник служби руским и словенским светима, ГИМ.Син. № 677, XVI век
13. Зборник служби руским и словенским светима од септембра до маја, ГИМ.Син. № 891, XVI век
14. Зборник (Службе рус. светима и празницима), РГБ.ф.256, № 397, XVI век
15. Зборник служби руским светима за септембар-јул, РНБ.Соф.409, друга половина XVI века
16. Зборник (служби) новим чудотворцима, РГБ.ф.242, № 36, 1591.
17. Зборник служби словенским светима, РНБ. Соф. 420, крај XVI века
18. Зборник служби руским и словенским светима, РНБ. Погод. 573, крај XVI века
19. Зборник служби руским и словенским светима, РГБ, ф.178, № 1826, крај XVI/ почетак XVII века
20. Зборник канона, молитава и служби, РНБ.Сол. 363/383, XVII век
21. Службе светима и празницима од децембра до фебруара, РНБ.Кир.-Бел.793/1050, XVII век
22. Зборник служби словенским и руским светима, РНБ. Погод. 572, XVII век
23. Зборник, РНБ. Погод. № 777, XVII век
24. Службе светима, ГИМ.Увар. № 682, XVII век
25. Зборник канона и служби, РНБ. Сол.380/400, друга половина XVII века
26. Зборник канона, служби, тропара и молитава разним светима, РНБ. Сол.408/428, 1767- 1796.

Псалтири с последованијем

1. Псалтир с последованијем митр. Кипријана, РГБ. ф.173.I, № 142 (148), 1401.
2. Псалтир са последовањем, РГБ .ф.304.I, № 309, почетак XV века
3. Псалтир са последовањем, ГИМ.Увар. № 806, крај XV века
4. Псалтир са последовањем, РГБ. ф.304. I, № 314, крај XV века
5. Псалтир са последовањем, РГБ. ф.304.I, № 336, XV/XVI век
6. Псалтир са последовањем, РГБ. ф.304. I, № 317, крај XV/почетак XVI века
7. Псалтир с последованијем, РГБ.ф.113, № 61, крај XV/почетак XVI века
8. Псалтир с последованијем митропол. Даниила, РГБ. ф.113, № 56.1, почетак XVI века
9. Псалтир са последовањем, РГБ. ф.304. I, № 315, почетак XVI века
10. Псалтир с последованијем, РГБ.ф.113, № 57, почетак XVI века
11. Псалтир с последованијем, ГИМ.Увар. № 1098, прва половина XVI века
12. Псалтир са последовањем, РГБ. ф.304.I, № 316, 1543.
13. Псалтир са последовањем, РГБ. ф.304. I, № 319, XVI век
14. Псалтир са последовањем, РГБ. ф.304. I, № 321, XVI век
15. Псалтир са последовањем, РГБ. ф.304.I, № 323, XVI век
16. Псалтир са последовањем, РГБ. ф.304. I, № 324, XVI век
17. Псалтир са последовањем, РГБ. ф.304. I, № 326, XVI век
18. Псалтир са последовањем, РГБ. ф.304. I, № 327, XVI век
19. Псалтир са последовањем, РГБ. ф.304. I, № 328, XVI век
20. Псалтир с последованијем, РГБ.ф.173.I, № 137 (143), XVI век

21. Псалтир с последовањем, РГБ. ф.304. I. № 329, крај XVI века
22. Псалтир с последовањем, РГБ. ф. 304. I, № 333, крај XVI/ почетак XVII века
23. Псалтир с последованијем, РГБ. ф. 304. I, № 335, крај XVI/ почетак XVII века
24. Псалтир с последованијем, РГБ. ф. 304. I, № 341, крај XVI/ почетак XVII века
25. Псалтир с последовањем, РГБ.ф.37, № 160, XVI/ XVII век
26. Псалтир с последовањем, РГБ. ф. 304. I, № 337, почетак XVII века
27. Псалтир с последованијем, РГБ. ф. 304. I, № 338, почетак XVII века
28. Псалтир с последованијем, РГБ. ф. 304. I, № 340, почетак XVII века
29. Псалтир с последованијем, РГБ.ф.247, № 501, XVII век

Устави (типици)

1. Устав црквени (Типик), РГБ. ф.178, № 3188, прва половина XVI века
2. Устав црквени, РГБ.ф.304.I, № 242, прва половина XVI века
3. Устав црквени, РГБ.ф.304.I, № 243, прва половина XVI века
4. Јерусалимски устав, Папски институт, Slavo 3, седамдесете године XVI века
5. Обиходник (Устав), РГБ.ф.37, № 343, XVI век
6. Устав црквени, РГБ.ф.304.I, № 244, друга половина XVI века
7. Обиходник, РГБ.ф.304.I, № 252, почетак XVII века
8. Обиходник, РГБ.ф.304.I, № 249, 1645.
9. Обиходник, РГБ.ф.304.I, № 250, XVII век
10. Обиходник (Устав), РГБ.ф.37, № 342, XVII век
11. Устав Соловјецког манастира, Папски институт, Slavo 41, педесете-шездесете године XIX века
12. Устав црквени (Савине главе, месецослов и Маркове главе), РГБ.ф.173.IV/ МДА раскол. № 10, XIX век
13. Месецослов из Устава, РГБ. ф.173.IV/ МДА раскол. № 147, XIX век
14. Устав црквени, РГБ.ф. 173.III, № 129, XIX век

Служабници и требници

1. Требник, ГИМ.Син. № 310, почетак XVI века
2. Служабник, ГИМ.Син. № 602, почетак XVI века
3. Служабник, РГБ.ф.113, № 37, XVI век
4. Служабник, РГБ.ф.113, № 32, XVI век
5. Служабник (без почетка и краја), РГБ.ф.37, № 161, XVI век
6. Служабник, БАН.13.2.2, крај XVI века
7. Служабник, РГБ.ф.304.I, № 220, почетак XVII века

Месецослови/ Свечи

1. Месецослов са тропарима и кон-дацима, Ватиканска библиот., Vat.Slav.38, седамдесете-деведесете године XV века
2. Свечи, РГБ. ф.304. I, № 363, крај XV века
3. Свечи са додацима, РГБ. ф. 304. I. № 364, средина XVI века

4. Свечи с последовањем, РГБ.ф.7, № 27, 1571.
5. Свечи са додацима, РГБ. ф.304. I, № 365, XVI век
6. Свечи с последовањем, РГБ.ф.7, № 26, XVI век
7. Месеослов, РГАДА. ф. 187, оп.1, № 133, XVI век
8. Свечи, РГБ. ф. 304. I, № 366, почетак XVII века
9. Последованије цркве-ног певања од септем-бра до августа, РГАДА ф.181,оп. 5, № 435, прва половина XVII века
10. Свечи, РГБ. ф. 37, № 249, XVII век
11. Месеослов (Свечи и Пасхалија), РГБ.ф.79, № 55, XVII век
12. Последовање црквеног певања, РГБ.ф.272, № 430, XVII век
13. Последовање црквеног певања, РГБ.ф.272, № 431, XVII век
14. Свечи, РГБ. ф.304.I, № 367, XVII век
15. Месеослов/ Свечи, РГБ.ф.37, № 164, XVII век
16. Свечи и Пасхалија с предговором, ГИМ.Увар.№ 182, XVII век
17. Свечи са уставом, ГИМ.Син. № 901, XVII век
18. Свечи потпуни, ГИМ. Увар. № 90, друга половина XVII века
19. Месеослов и Требник, РГБ.ф.272, № 273, крај XVII/ почетак XVIII века
20. Месеослов са тропарима, РГАДА, ф. 196, оп.1, № 766, XVIII век
21. Месеослов, РГАДА. ф. 188, оп.1, № 863, XVIII век
22. Свечи, РГБ.ф.272, № 422, 1837/ 38.

Часослови и каноници

1. Часослов са додацима, РГБ.ф.113, № 84, трећа трећина XVI века
2. Каноник са свецима и часословом, РНБ.Сол. 388/408, крај XVI/ почетак XVII века
3. Часослов, ГИМ. Увар. № 260, XVII век
4. Велики часослов (са пуним месеословом и помјаником), Папски институт, Slavo 32, шездесете-осамдесете године XVII века
5. Каноник са месе-цословом и другим допунама, Папски институт, Slavo 51, шездесете године XIX век

Четворојеванђеља и Апостоли (са месеословом)

1. Псалтир, Четворо-јеванђеље и Устав, РГБ. ф.304.I, № 46, 1500.
2. Апостол, Папски институт, Slavo 48, двадесете-тридесете године XVI века
3. Четворојеванђеље, Папски институт, Slavo 1, педесете године XVI века

СРПСКИ РУКОПИСИ:

Минеји

1. Месечни минеј за јануар, ГИМ.Хлуд. № 151, друга четвртина XIV века
2. Месечни минеј за октобар, ГИМ.Хлуд. № 146, 1388.
3. Празнични минеј за фебруар-август и Србљак, НБС. РС 18, друга четвртина XV века
4. Минеј за јануар, НБС. Деч. 45 а, трећа деценија XVI века

5. Минеј за јануар, ПБ 228, 1529.
6. Минеј за октобар, НБС. Ник.36, средина XVI века
7. Минеј празнични, Хил.223, друга половина XVI века
8. Минеј за октобар, МСПЦ 84, трећа четвртина XVI века
9. Минеј за јануар, НБС. Пећ 29, последња четвртина XVI века
10. Минеј празнични, Хил. 249, крај XVI века
11. Минеј за јануар, НБС. Деч. 45 б, 1590-1600.
12. Минеј за октобар, НБС. Пећ. 50, 1604.
13. Минеј за октобар, ПБ 119, 1670.
14. Минеј за јануар, ПБ 420, 1698.
15. Минеј за јануар, ПБ 440, XVII век
16. Србљак, Хил. 287, XVIII век

СТАРИ ШТАМПАНИ ИЗВОРИ

РУСКЕ СТАРЕ ШТАМПАНЕ КЊИГЕ

Минеји

1. Службени минеј за октобар, Москва: Печатный двор, 1609.
2. Службени минеј за јануар, Москва: Печатный двор, 1622.
3. Трефологион. Т.І, септембар-новембар, Москва: Печатный двор, 1637.
4. Трефологион. Т.ІІ, децембар-фебруар, Москва: Печатный двор, 1638.
5. Служебни минеј за јануар, Москва: Печатный двор, 1644.
6. Служебни минеј за октобар, Москва: Печатный двор, 1645.
7. Служебни минеј за септембар-октобар, Москва: Печатный двор, 1666.
8. Служебни минеј за октобар, Москва: Печатный двор, 1690.
9. Служебни минеј за јануар, Москва: Печатный двор, 1691.
10. Служебни минеј за јануар, Москва: Синодальная типография, 1705.
11. Служебни минеј за октобар, Москва: Синодальная типография, 1740.
12. Служебни минеј за јануар, Москва: Синодальная типография, 1747.
13. Служебни минеј за октобар, Москва: Синодальная типография, 1750.
14. Служебни минеј за октобар, Москва: Синодальная типография, 1754.
15. Служебни минеј за јануар, Москва: Синодальная типография, 1754.
16. Служебни минеј за октобар, Москва: Синодальная типография, 1793.
17. Служебни минеј за јануар, Москва: Синодальная типография, 1798.

Устави (типици)

1. Устав *Око црквено*, Москва: Печатник А.М.Радищевский, 1610.
2. Устав *Око црквено*, Москва: Печатный двор, 1633.
3. Устав *Око црквено*, Москва: Печатный двор, 1641.
4. Устав *Око црквено*, Москва, Печатный двор, 1682.
5. Устав *Око црквено*, Москва, Печатный двор, 1695.
6. Устав *Око црквено*, Москва, Синодальная типография, 1782.

Псалтири с последованијем

1. Псалтир с последованијем, Москва: Печатный двор, 1669.
2. Псалтир с последованијем, Москва: Печатный двор, 1686.
3. Псалтир с последованијем, Москва: Печатный двор, 1671.
4. Псалтир с последованијем, Москва, Синодальная типография, 1718.

СРПСКЕ СТАРЕ ШТАМПАНЕ И ШТАМПАНЕ КЊИГЕ

1. Србљак, Римник, 1761.
2. Србљак, Венеција-Москва, 1765.
3. Србљак, Београд, 1861.
4. Минеј за октобар, Крагујевац, 1983.
5. Минеј за јануар, Крагујевац, 1984.
6. Србљак, Београд, 1986.
7. Минеј за октобар, Жича-Студеница, 2006.
8. Минеј за јануар, Жича-Студеница, 2006.
9. Србљак I октобар-фебруар, Добрунска Ријека: Дабар, 2015.

СПИСАК ЛИТЕРАТУРЕ

1. Алексеева Г.Н. *Византийско-русская певческая палеография. Исследование.* Санкт-Петербург: «Дмитрий Буланин», 2007.
2. Анастасијевић Д., *Свети Сава је умро 1236. године*, Богословље, 1939. с. 237-275
3. Андроник (Трубачев), игумен. *Канонизация святых в русской православной церкви.* Православная энциклопедия Азбука веры, 2015.
4. Арранц М. *Око церковное*, Москва, 1999.
5. Архиепископ Сергей (Спасский). *Полный месяцеслов востока. Восточная агиология.* Том I, Издание второе исправленное и много дополненное. Владимир: Типо-Литография В.А. Паркова, 1901.
6. Архиепископ Сергей (Спасский). *Полный месяцеслов востока. Восточная агиология.* Том II. Москва: Типография современных Известий, 1876.
7. Архимандрит Иосиф (Левитский). *Подробное оглавление Великих четых миней всероссийскаго митрополита Макария, хранящихся в московской патриаршей (ныне синодальной) библиотеке.* Москва: Синодальная типография, 1892.

8. Архимандрит Леонид (Кавелин). *Систематическое описание славяно-российских рукописей собрания графа А.С.Уварова*, Часть вторая, №№ 623-1302, Москва: Товарищество типографий А.Н.Мамонтова, 1893.
9. Атанасије (Јефтић), епископ. Еклисиолошке димензије Заједнице Светих у делима Св.Јована Златоустог, *Христос Нова Пасха* 2, Београд-Требиње: Хиландар-Острог-Тврдош, 2007, 515-522
10. Белякова Е.В., Щапов Я.Н. *Традиции Святого Саввы сербского на Руси*, у: Свети Сава у српској историји и традицији, ур.С.Ћирковић, Београд, 1998, с. 359-367
11. Богдановић Д. *Најстарија служба Св.Сави*. Београд: САНУ, 1980.
12. Богдановић Д. *Историја старе српске књижевности*, Београд, 1980.
13. Богдановић Д. *Служба Светом Сави у руским минејима XV-XVII века* у: Свети Сава: споменица поводом осамстогодишњице рођења 1175-1975. Београд: Свети Архијерејски Синод СПЦ, 1977. с. 349-360.
14. Бражников М.В. *Лица и фиты знаменного распева*. Ленинград: Музыка, 1984.
15. Браун П. *Кульм святых. Его роль и становление в латинском христианстве*, Москва: РОССПЭН, 2004.
16. Васильев В.П. *История канонизации русских святых*. Москва: Университетская типография 1893.
17. Вукашиновић В. Кратки преглед развоја литургијског живота Српске Архиепископије од XIII до XVII века, *Свештена и духовна трпеза*, Београд: ПБФ, 2016.
18. Вукашиновић В. Руски и малоруски утицаји на богослужење Српске православне цркве у XVIII и XIX веку, Српско богослужење, *Српско богослужење*, Врњци-Требиње: Братство Св.Симеона Мироточивог, манастир Тврдош, 2012.
19. Вукашиновић В. *Српска барокна теологија. Библијско и светотајинско богословље у Карловачкој митрополији XVIII века*, Београд-Врњци: Институт за литургику и историју уметности ПБФ, Интерклима графика, 2017.
20. Гарднер И.А. *Богослужебное пение русской православной церкви*, Том I, Москва: Православный Свято-Тихоновский богословский институт, 2004.
21. Гарднер И.А. *Богослужебное пение русской православной церкви*, Том II, Москва: Православный Свято-Тихоновский богословский институт, 2004.

22. Георгиевский Г.П. *Рукописи Т.Ф.Большакова, хранящиеся в Императорском московском и Румянцевском музее*, Петроград: Типография Императорской академии наук, 1915.
23. Голубинский Е.Е. *История канонизации святых в русской церкви*, Москва: Университетская типография, 1903.
24. Голубинский Евгений Евсигнеевич. *История русской церкви*, Т II, часть 1, Москва, 1900.
25. Голубинский Е.Е. *Краткий очерк православных церквей Болгарской, Сербской и Румынской или Молдо-Влашской*. Москва: Университетская типография, 1871.
26. Горский А.В, Невоструев К.И. *Описание славянских рукописей Московской синодальной библиотеки* Отд. II, Ч.3. Москва: Синодальная типография, 1857.
27. Горский А. В, Невоструев К.И. *Описание славянских рукописей Московской синодальной библиотеки* Отд. III: Книги богослужебные Ч.1. Москва: Синодальная типография, 1869.
28. Дамаскин (Орловский), игумен. *Критерии и порядок канонизации святых в Русской православной церкви*. Доклад на [конференции Прославление и почитание святых](http://ruskline.ru/analitika/2015/02/05/kriterii_i_poryadok_kanonizacii_svyatyh_v_russkojpravoslavnoj_cerkvi) XXIII Международных Рождественских образовательных чтений. http://ruskline.ru/analitika/2015/02/05/kriterii_i_poryadok_kanonizacii_svyatyh_v_russkojpravoslavnoj_cerkvi, презето 22.10.2016.
29. Данило Други. *Животи краљева и архиепископа српских. Службе*. ed. Г. Мак Данијел, Д.Петровић, Београд 2008.
30. Delehayе Hippolyte, bollandist, *The Legends of the Saints*. An Introduction to Hagiography, translated by V.M.Crawford, London, New York, Bombay and Calcuta, 1907.
31. Джурова А, Станчев К. *Описание описание славянских рукописей Папского восточного института в Риме*, Roma: Pontificio istituto orientale, 1997.
32. Джурова А, Станчев К, Япунджич М. *Опис на славянските ръкописи във Ватиканската библиотека*, София: «Свят», 1985.

33. Димитријевић Ст.М. *Узајамне везе између Срба и Руса у прошлости*, Црква календар Српске Православне патријаршије за преступну 1948. годину, Београд, Свети Архијерејски Синод, 1948, с. 48-79.
34. Дмитриевский А.А. *Богослужение в Русской церкви в XVI веке*. Часть I: Службы круга седмичного и годичного и чинопоследования таинств, Казань, 1884.
35. Доментијан. *Живот Светога Саве и Живот Светога Симеона*. Стара српска књижевност у 24 књиге, ed. Р.Маринковић, прев. Л.Мирковић, Београд 1988.
36. Долгова С.Р., Иванова Е.В. *Русско-србские православные связи XVI – начала XIX в.* У: Москва-Србија; Београд-Русија: документа и материјали, т. 1 (друштвене и политичке везе 16-18. век), Београд 2013, с.13-44
37. Живов В.М. *Святость. Краткий словарь агиографических терминов*. Православная энциклопедия Азбука веры, Москва 2016.
38. Зернова А.С. *Книги кирилловской печати изданные в Москве в XVI-XVII веках*, сводный каталог, Москва: ГБЛ, 1958.
39. Зизиулас Јован, митрополит Пергамски, *Обожјење светих као икона Царства Божијег*, Видослов, број 20, 2000, стр. 17-28.
40. Јаковљевић А. *Најстарији неумски запис стихире у част Светог Саве* у: Осам векова Студенице, Београд, 1986, с.215-218
41. Јаковљевић А. *Cod. Лавра Е.108 из XIV века као најстарији српско-грчки антологион са Кукузевом нотацијом* у: Хиландарски зборник 7, Београд, 1989, с.133-161
42. Јаковљевић А. *Антологија са неумама из доба кнеза и деспота Стефана Лазаревића*, Крушевац, 2004.
43. Јовановић Т. *Служба светом краљу Милутину Данила Бањског*, Косовско-Метохијски зборник, 6, Београд, 2015, с. 97-134
44. Јустин (Поповић) *Предговор, Житија светих за јануар*, Ваљево: Штампарија – Ваљево, 1991, с. 7-30
45. Јустин (Поповић) *Црква свих светих*, Догматика III, Сабрана дела Светог Јустина Новиг, Ваљево: Ваљевопринт, 2004, с. 645-703
46. Кемпфер Ф. *Почетак култа кнеза Лазара* у: О кнезу Лазару, зборник радова са научног скупа у Крушевцу, 1971., Београд-Крушевац, 1975.

47. Керн К. *Литургика. Гимнография и эортология*. Москва: Крутицкое патриаршее подворье, 1997.
48. *Ключ разума Тихона Макариевского*. Исследование памятника и расшифровка знаменной нотации Н.В.Мосягиной, Москва-С.Петербург: Альянс-Архео, 2014.
49. Ключевский В.О. *Древнерусския жития святых как исторический источник*. Москва: Типография Грачева, 1871.
50. Князев А. *Аще изволит настоятель* (перевод Т.А.Миллер) в: Альфа и Омега, 1999 № 4 (22), оригинальная статья: Archiprtre Alexis Kniazeff. *Ad libitum du superieur // Liturgie de l'eglise universelle (Conferences Saint-Serge XXII e semaine d'etudes liturgiques, Paris 1975), Rome, 1976, P. 170-181.*
51. Комаров С. *Пути святости в современном мире*, Радонеж 2016, <http://www.pravoslavie.ru/94670.html>, преузето 02.09.2017.
52. Кутузов Б.П. *Знаменный распев – поющее богословие*. Сборник статей. Москва: Издатель Андрей Рублев, 2008.
53. Крылов Г. *Книжная справа XVII века: Богослужебные минеи*, Москва: Индрик, 2009.
54. Крылов Г. *Книжная справа типикона в XVII веке*, Православная энциклопедия Азбука веры, 2016.
55. Максим (Васильевич), епископ, *Светост: божанска и људска. Богословско-историјско истраживање Светог, светости и светитеља у Цркви*, књига I, Београд: Институт за теолошка истраживања ПБФ, 2010.
56. Мансветов И.Д. *Как у нас правилась типик и минеи. Очерк из истории книжной sprawy в XVII столетии*, Москва, 1884.
57. Мансветов И.Д. *Церковный устав (типик). Его образование и судьба в греческой и русской церкви*. Москва, 1885.
58. Мансветов И.Д. *Устав Иерусалимский и его судьба на Востоке и в землях славянских* в: Прибавления к творениям Святых Отцов, Москва, 1884., ч.34, кн.4, с.466-564
59. Марјановић-Душанић С. *Владарска идеологија Немањића. Дипломатичка студија*. Београд, 1997.

60. Марјановић-Душанић С. *Свети краљ. Култ Стефана Дечанског*. Београд: Балканолошки институт САНУ, посебна издања, ИП Клио, 2007.
61. Марјановић-Душанић С. *Краљево тело у српској хагиографији и настанак концепта непобедивог јунака* in: ЗРВИ, ed. Крسمановић Б, Пириватрић С, Том II, Београд 2013, с. 693-704
62. Металлов В.М. *Осмогласие знаменного распева. Опыт руководства к изучению осмогласия знаменного распева по гласовым попевкам*. Москва: Синодальная типография, 1899.
63. Милеуснић С. *Свети Срби*. Београд: Делфи, 2013.
64. Милошевић Д. *Срби светитељи у старом српском сликарству* у: Студије о Србљаку, Београд: СКЗ, 1970.
65. Милошевић Н. *Типик – на размеђу литургијског идеализма и реализма* у: Српска теологоја у XX веку: истраживачки проблеми и резултати, ур.Б.Шијаковић, књ.10, Београд, 2011. с.234-243
66. Милошевић Н. *Типик Светога Саве* у: Српска теологоја у XX веку: истраживачки проблеми и резултати, ур.Б.Шијаковић, књ.17, Београд, 2015. С.27-35
67. Мирковић Л. *Хеортологија или историјски развитак и богослужење празника православне источне цркве*. Београд: Свети Архиепископски Синод СПЦ, 1961.
68. Мошин Владимир. *О периодизацији руско-јужнославенских књижевних веза*, Слово 11-12 (1962), с. 13-130
69. Муравьев А.Н. *Сношения России с востоком по делам церковным*. Санкт-Петербург: Типография III отделения. Собст. Е. И. В. Канцелярии, 1858.
70. Николајевић В. *Велики типик* (устав црквени), Београд, 1984.
71. Николаев Б. *Знаменный распев и крюковая нотация как основа русского православного церковного пения*. Москва: Научная книга, 1995.
72. Никольский К.Т. *Материалы для истории исправления богослужебных книг. Об исправлении Устава церковного в 1682. году и месячных миней в 1689-1691 гг.*, Санкт-Петербург, 1896.
73. Никольский К.Т. *Пособие к изучению устава Православной Церкви*, Санкт-Петербург: Синодальная типография, 1907.

74. Павловић Л. *Култови лица код Срба и Македонаца*. Смедерево: Народни музеј, 1965.
75. Панченко Ф.В. *Стихирарь конца XVI века из собрания С.Г.Строранова*, Материалы и сообщения по фондам Отдела рукописей БАН, Санкт-Петербург: БАН, 2006, с. 206-305
76. Панченко Ф.В. *Певческие книги выголексинского письма XVIII – первая половина XIX века*, Описание рукописного отдела Библиотеки Российской академии наук, Том 9, Вып.1, Санкт-Петербург: «Петербургское востоковедение», 2001.
77. Пентковский А.М. *Иерусалимский устав и его славянские переводы в XIV столетии* в: Преводите през XIV столетие на Балканите, София, 2004, с. 153-171
78. Пентковский А.М. *Литургические реформы в истории Русской Церкви и их характерные особенности* в: Журнал Московской патриархии РПЦ, № 2, 2001, с. 72-80
79. Пентковский А.М. *Константинопольский и Иерусалимский богослужебные уставы* в: Журнал Московской патриархии РПЦ, № 4, 2001, с. 70-78
80. Пентковский А.М. *Почитание святителя Климента в Охриде в X-XIV в*, in: Старобългарска литература, кн.48, София 2013, с. 79-113
81. Петковић С. *Свети Сава Српски у старом руском, румунском и бугарском сликарству* у: Сава Немањин – Свети Сава, историја и предање, ур. В.Ђурић, Београд, 1979, с. 357-380
82. Петковић С. *Иван Грозни и култ кнеза Лазара у Русији* у: О кнезу Лазару, зборник радова са научног скупа у Крушевцу, 1971, Београд-Крушевац, 1975.
83. Петровић Д. *Хиландарски ктитори у православном појању*, Београд, 1999.
84. Попов А. *Описание рукописей и каталог книг церковной печати библиотеки А.И.Хлудова*, Москва: Синодальная типография, 1872.
85. Поповић Д. *Национални Пантеон – светачки култови у темелима српске државности и црквености*, у: Византијско наслеђе и српска уметност II, уред. Д.Војводић, Д.Поповић, Београд 2016, с. 119-131
86. Поповић Д. *Под окриљем светости. Култ светих владара и реликвија у средњовековној Србији*, Београд 2006.

87. Поповић Д. *Када је краљ Стефан Првовенчани уврштен у светитеље? Прилог проучавању владарске «канонизације» у средњовековној Србији.* in: ЗРВИ, ed. Крсмановић Б, Пириватрић С, Том II, Београд 2013, с. 573-585
88. Поповић. Д, Поповић М. *Фунерарна функција Спасове цркве у Жичи?*, in: Ниш и Византија XII, ed. М. Ракоција, Ниш 2013, с. 347-360
89. Поповић Д. *Свод српских светих у доба краља Милутина. Култови архиепископа и Пустиножитеља,* in: Манастир Студеница – 700 година Краљеве цркве, ed. Љ.Максимовић, В.Вукашиновић, Београд 2016, с. 81-97
90. Поповић Р. *Васељенски сабори. Одабрана документа.* Београд: Академија СПЦ за уметност и конзервацију, 2007.
91. Радојчић Ђ. *Јужнословенско-руске културне везе до почетка XVIII века,* у: Зборник Матице Српске за књижевност и језик XIII/ 2, 1965, с. 261-309
92. Разумовский Д. В. *Церковное пение в России.* Москва: Типография у Мясницких ворот, 1876.
93. Рамазанова Н. В. *Московское царство в церковно-певческом искусстве XVI-XVII веков,* Санкт-Петербург, 2004.
94. Рашковић А. *Руски неумски стихирари типа «Дијаково око» из XVI и XVII века као главни извори за проучавање служби српским светима у руским рукописима* у: Археографски прилози 37, Београд, 2015. с. 217-249
95. Рашковић А. *Последовања српским светима у руским богослужбеним рукописима XV-XIX века као један аспект руско-српских културних веза,* у: Очување рукописног и старог штампаног наслеђа Југоисточне Европе – идентитетска истраживања, ур.В.Вукашиновић, Београд, 2017, с.52-53
96. Рашковић А. *Усвајање Светитеља: осврт на феномен сеобе српских светацких култова у Руску цркву,* у: Старе и нове границе Европе: Идентитетска истраживања, зборник радова, ур.В.Вукашиновић, Београд, 2018, с. 130-139.
97. Розанов В. *Богослужебный устав Православной церкви. Опыт изъяснительного изложения порядка богослужения Православной церкви,* Москва, 1902.
98. Рубан Ю.И. *Московские печатные типиконы XVII века. Библиографическое уточнение* в: Журнал Московской патриархии РПЦ, № 3, Москва, 2003.

99. *Рукописные книги собрания М.П.Погодина*, каталог, Выпуск 1, ред. О.В.Творогов, В.М.Загребин, Ленинград: ГПБ им Салтыкова-Щедрина, 1988.
100. *Рукописные книги собрания М.П.Погодина*, каталог, Выпуск 2, ред. О.В.Творогов, В.М.Загребин, Санкт-Петербург: РНБ, 1992.
101. Сава, епископ Шумадијски. *Српски јерарси од деветог до двадесетог века*. Београд: Евро, 1996.
102. *Свети Сава у Руском царском летопису*, прир.Милован Витезовић, Београд: Завод за уџбенике, 2012.
103. *Свети Сава, Сабрани списи*, прир. Д. Богдановић, Београд 2008.
104. Серегина Н.С. *Песнопения русским святым. По материалам рукописной певческой книги XI-XIX вв. «Стихирарь месячный»*, Санкт-Петербург, 1994
105. Скабалланович М. Н. *Толковый типикон*, Москва, 1995.
106. Скурат К.Е. *История Поместных Православных Церквей*, Москва: Русские огни, 1994.
107. Слијепчевић Ђ. *Историја Српске православне цркве I: од покрштавања Срба до краја XVIII века*. Београд, 2002.
108. Смирнов С.Н. *Сербские святые в русских рукописях*. В: Юбилейный сборник Русского Археологического общества в Королевстве Югославии. Белград, 1936. с. 161-262.
109. Соболевский А.И. *Южнославянское влияние на русскую письменность в XIV-XV вв.*, Санкт-Петербург, 1894.
110. *Собрания Д.В.Разумовского, В.Ф.Одоевского и Архив Д.В.Разумовского*, ред. Кудрявцев И.М., Москва: ГБЛ, 1960.
111. Спасский Ф.Г. *Русское литургическое творчество*. Москва: Издательский совет РПЦ, 2008.
112. *Србљак I*. Службе, канони, акатисти. уред. Д.Богдановић, С.Петковић, Ђ.Трифунковић, Београд 1970.
113. Срезневский В.И, Покровский Ф.И. *Описание рукописного отделения Библиотеки Императорской академии наук, I Рукописи, Том I (Книги Священного писания и книги богослужебныя)*, Санкт-Петербург: Типография Императорской академии наук, 1910.

114. *Српске посланице XVI века*, прир. Ђ.Трифуновић, Крушевац, 1988.
115. Стефановић Д. *Стихире у част српских светитеља у Хиландарским неумским рукописима* у: Проучавање средњовековних јужнословенских рукописа, Београд, 1995, с. 403-418
116. Стефановић Д. *Свети Сава у црквеној музици* у: Сава Немњић – Свети Сава, историја и предање, Београд, 1979, с. 427-441
117. Стефановић Д. *Песме у част Светог Саве у хиландарским музичким рукописима и у нотним издањима Стевана Мокрањца, Стефана Ластавице и Бранка Цвејића* у: Свети Сава. Споменица поводом осамстогодишњице рођења 1175-1975, Београд, 1977, с. 375-380
118. Стефановић Д. *Појање старе српске црквене поезије; Стихире Србима светитељима* (транскрипције) у: Студије о Србљаку, Београд, 1970, с.129-140, 459-469
119. Строев П.М. *Описание рукописей монастырей Волоколамского, Новый Иерусалим, Саввина-Сторожевского, Пафнутиева-Боровского*, Санкт-Петербург, 1891.
120. Суботин-Голубовић Т. *О рукописима који садрже службе Св.Сави*, у: Свети Сава у српској историји и традицији, ур.С.Ћирковић, Београд, 1998, с. 337-345.
121. Сырников Н.С. *Ключь к церковному уставу*, Москва, 1910.
122. Теодосије. *Житија*. Стара српска књижевност у 24 књиге, прир. Д.Богдановић, прев. Л.Мирковић, Д.Богдановић, Београд: Просвета, СКЗ, 1988.
123. Трифуновић Ђ. *Белешке о делима у Србљаку* у: Студије о Србљаку, Београд: СКЗ, 1970.
124. Трифуновић Ђ. *Стара српска црквена поезија* у Студије о Србљаку, Београд: СКЗ, 1970, с. 9-93
125. Турилов А. А. *Культурные связи Московской Руси и Сербии в XIV – XVI вв.* У: Москва-Србија; Београд-Русија: документа и материјали, т. 1 (друштвене и политичке везе 16-18. век), Београд 2013, с.79-115
126. Турилов. А.А. *К вопросу о сербском компоненте во «втором южнославянском влиянии»* в: Russica Romana, Vol. XIV, Pisa-Roma, 2007, с. 23-37.

127. Турилов А. А. *Святогорец Растимир*. Објављено: 27.10.2009. Преузето са сајта: <http://www.srpska.ru/article.php?nid=12760> 23.11.2016.
128. Успенский Б. А. *Поэтика композиции*, Москва: «Искусство», 1970.
129. Успенский Н.Д. *Колизия двух богословий в исправлении русских богослужебных книг в XVII веке* в: Богословские труды, Москва, 1975, с. 148-171
130. Фидас В. *Канонско право*, Београд: Богословски факултет СПЦ, 2001.
131. Филарет Черниговский. *Святые южных славян*. Санкт-Петербург, 1894
132. Флоровский Г.В. *Пути русского богословия*, Москва: Институт русской цивилизации, 2009.
133. Цыпин В. А. *Церковное право: Курс лекций*, Москва, 1994.
134. Ювеналий (Поярков), Митрополит Крутицкий и Коломенский. *Канонизация святых в русской православной церкви*. Доклад на церемонии открытия XII Рождественских чтений. mospat.ru/archive/2004/01/6302/, преузето 22.10.2016.

БИБЛИОГРАФИЈА

Монографија

Ирмосы Великого канона в сербской и русской церковно-певческих традициях, Нижний Новгород, 2010. (необјављена докторска дисертација)

Студије, чланци, рецензије, одреднице

2008.

Жанр токкаты в музыке XX века, Актуальные проблемы высшего музыкального образования. Выпуск 10. Материалы X международной научно-методической конференции. 30 ноября-2 декабря 2008. Нижний Новгород: ННГК им Глинки, 2008, с. 105-114

2009.

Великий канон Андрея Критского: духовное исцеление, Законы медицинской сферы общества. Материалы 37 международного академического симпозиума. Нижний Новгород: Нижегородский государственный архитектурно-строительный университет, 2009, с. 153-154

Сербский и русский распев: диалог традиций, Диалог мировоззрений: Коллективная социально-историческая память и вызовы современности. Программные и рабочие материалы X международного симпозиума 27-29 мая 2009. Нижний Новгород: Волго-Вятская академия государственной службы, 2009, с. 109-110

К проблеме изучения сербского и русского церковных распевов в вузовской педагогике, Актуальные проблемы образования, науки и производства. Том 2. Материалы Международной научно-практической конференции 29. мая 2009. Нижний Новгород: Университет российской академии образования, 2009, с. 352-354

Греческий распев в сербской и русской церковно-певческих традициях, Актуальные проблемы высшего музыкального образования. №1 (Вып.11). Материалы XI международной научно-методической конференции. 19-20 ноября 2009. Нижний Новгород: ННГК им Глинки, 2009, с. 14-16

Српско црквено појање и руско Знамено појање: Проблематика узајамних веза и утицаја у: „Мокрањац“ часопис за културу, број 11. Неготин: Дом културе „Стеван Мокрањац“, 2009, с. 59-63.

2010.

К проблеме взаимосвязи сербского и русского церковного пения, Пространство культуры № 1/2010, Москва: Московский государственный музей классического и современного искусства „Дом Бурганова“, 2010, с. 143-152

Московский и сербский распевы: к проблеме интонационных аналогий, Современные проблемы гуманитарных и естественных наук. Том II. Материалы II международной научной конференции 15-25 января 2010. Москва: „Открытое право“, 2010, с. 258-261

О сохранении церковно-певческого наследия Сербии, Музыка: искусство, образование, диалог культур. Материалы Всероссийской научной конференции 12 марта 2010. Махачкала: Дагестанский государственный педагогический университет, 2010, с. 67-71

Авторские обработки ирмосов Великого канона, Актуальные проблемы образования, науки и производства. Том 2. Материалы II Международной научно-практической конференции 16 апреля 2010. Нижний Новгород: Университет российской академии образования, 2010, с. 396-399

Сербско-русские певческие контакты в истории музыки, Актуальные проблемы высшего музыкального образования №3 (15). Нижний Новгород: ННГК им Глинки, 2010, с. 32-36

2012.

Поимање гласа у старој руској црквено-појачкој традицији у: Зборник радова са научног скупа „Владо Милошевић: Етномузиколог и композитор“ – Традиција као инспирација, ур. С.Маринковић, С.Додик, Бања Лука, 15-16. април 2011. Бања Лука: Академија уметности, 2012, с. 259-271.

Святой Савва Сербский в русской церковной музыке, Социальные и гуманитарные науки: образование и общество. Сборник научных трудов IV Международной научно-практической конференции. Том 2. Нижний Новгород, 2012, с. 216-219.

Лествична основа гласова руског знаменог појања у: „Мокрањац“ часопис за культуру, број 14. Неготин: Дом културе „Стеван Мокрањац“, 2012, с. 19-24

2013.

Службе светом Сави, Арсенију, Милутину и Лазару у новооткривеним руским знаменем рукописима XVI-XIX века у: Зборник Матице српске за сценске уметности и музику, № 48. Нови Сад, 2013, с. 9-24

Култ и службы сербским святым в русской церковной традиции, Сербские научные исследования 2012, сборник научных статей, составитель А.Н. Новик, Москва 2013, с. 385-392.

2014.

Осврт на књигу «Триле у српском црквеном појању» Предрага Миодрага, Рецензија објављена у књизи мр Предрага Миодрага *Триле у српском црквеном појању*, Београд-Сремски Карловци, 2014, с. 258-261

Песнопения Святому Савве Сербскому в преподавании русской палеографии, Система педагогической сферы общества: 17 Международная Нижегородская ярмарка идей, материалы 42 Академического симпозиума, Нижний Новгород, 2014, с. 90-91

Служба св. Савве Сербскому в компаративном контексте, Метакомпаративистика как интегрирующий подход в гуманитарных науках. Metakomparatistik als integrativer Ansatz in Geisteswissenschaften. Нижний Новгород: ДЕКОМ, 2014, с.169-171

2015.

Тропар светом Симеону Мироточивом из неумског стихирара Кир-Бел 586/843 у контексту новооткривених руских рукописа XV-XVII века у: Зборник радова са XIII међународног научног скупа „Ниш и Византија“ – Стефан Немања између истока и запада, ур.М.Ракоција, 3-6. јуна 2014, Ниш: НКЦ, 2015, с. 507-522

Руски неумски стихирари типа «Дијаково око» из XVI и XVII века као главни извори за проучавање служби српским светима у руским рукописима у: Археографски прилози бр.37, Београд: НБС, 2015, с. 217-249

Мало вечерње из Службе светом Сави у руским неумским рукописима од XVI до XIX века: стихира-славник на «Господи возвах» у: Зборник Матице српске за сценске уметности и музику, бр. 53, Нови Сад, 2015, с. 9-32

2016.

Тропари српским светима у руским неумским рукописима XVI-XIX века: српска химнографија у руском знаменом појању у: Зборник радова са научног скупа „Владо Милошевић: Етномузиколог и композитор“ – Традиција као инспирација, ур.С.Маринковић, С.Додик, тематски зборник са научног скупа 15. и 16. април 2015, Бања Лука: Академија умјетности, 2016, с. 193-215

Стихире на Господи возвах малог вечерњег из Службе Светом Сави у руским неумским рукописима XVI-XIX века у: Српски језик, књижевност, уметност – зборник радова са X међународног научног скупа 23.10.2015, Књ.III, Музика и медији у визуелној уметности, Језик музике – музика и језик, ур.С.Пајић, В.Каначки, Крагујевац: ФИЛУМ 2016, с. 163-179

Русские стихирары «Дьячье око» XVI-XVII веков как источники изучения гимнографии в честь сербских святых, Сборник материалов международной научной

конференции «Музыка в диалоге культур и цивилизаций», 14-18.ноября 2016, Т 1, Нижний Новгород: Издательство ННГК, 2016, с. 358-363

2017.

Последовања српским светима у руским богослужбеним рукописима XV-XIX века као један аспект руско-српских културних веза у: Зборник радова са међународне конференције „Очување рукописног и старог штампаног наслеђа Југоисточне Европе – идентитетска истраживања“ 18-19. новембар 2016, ур.В.Вукашиновић, Београд, 2017, с. 48-62

Тропар и кондак светитељу Арсенију у руским неумским рукописима XVI-XIX века у: Зборник радова са научног скупа „Владо Милошевић: Етномузиколог и композитор“ – Традиција као инспирација, тематски зборник са научног скупа 2016, ур. С.Маринковић, С.Додик, Бања Лука: Академија умјетности, 2017, с. 26-41

2018.

Усвајање Светитеља: осврт на феномен сеобе српских светачких култова у Руску цркву у: Зборник радова са међународне научне конференције „Старе и нове границе Европе: идентитетска истраживања“, 3-4. новембар 2017, ур.В.Вукашиновић, Београд, 2018, с.130-139

Чинопоследования сербским святым в рукописных собраниях русских обителей – Троице-Сергиевой Лавры, Кирилло-Белозерского, Иосифо-Волоцкого и Соловецкого монастырей, Сборник XII международной научной конференции Загребинские чтения 5-6. октября 2017, Санкт-Петербург: РНБ, 2018. (у припреми)

Руска црквено-појачка традиција у Српској православној цркви у: Зборник радова са деветог националног научног скупа „Српска теологија данас“, 26. мај 2017, Београд: ПБФ, 2018. (у припреми)

Свети Сава у руским богослужбеним рукописима XV-XIX века у: Зборник радова са научног скупа у оквиру пројекта „Историја Карловачке митрополије од краја XVII до краја XVIII века“ на тему: „Богословље и духовни живот Карловачке митрополије“, 11.децембра 2017, ур.В.Вукашиновић, Нови Сад, 2018. (у припреми)

Црквено појање // Лексикон библијске егзегезе, Р.Кубат, П.Драгутиновић (прр), Београд: Библијски институт ПБФ, 2018, с. 493-495 (у штампи)

Музичка интерпретација Библије // Лексикон библијске егзегезе, Р.Кубат, П.Драгутиновић (прр), Београд: Библијски институт ПБФ, 2018, с. 265-268 (у штампи)

Стихире на Литији Великог вечерњег из Службе Светом Сави у руским неумским рукописима XVI-XIX века у: Зборник радова са научног скупа „Владо Милошевић: Етномузиколог и композитор“ – Традиција као инспирација, тематски зборник са научног скупа 21-22. април 2017, ур. С.Маринковић, С.Додик, Бања Лука: Академија умјетности, 2019 (послато редакцији, излази 2019)

Преводи стручних текстова

Са руског:

Билимовић А.Д. *Боготражители, евроазијци и материјална култура*, преведено у Београду 2011 (Одељење за друштвене науке САНУ планира објављивање 2018)

Изворник: Билимович А.Д. *Богоискатели, эвразийцы и материальная культура*, Русская мысль, кн. 8-12, Прага, 1922, с. 83-101, репринт А. Д. Билимович, *Труды*, Росток, Санкт Петербург, 2007, с. 333–374.

Билимовић А.Д. *Економско уређење ослобођене Русије*, преведено у Београду, 2011 (Одељење за друштвене науке САНУ планира објављивање 2018)

Изворник: Билимович А.Д. *Экономический строй освобожденной России*, Москва: Наука, 2006.

Шатохин С.А. *Савремено евроазијство – политичка демагогија*, интервју са председником Председништва Међународног геополитичког друштва, *Столеће*, 10.06.2010, преведено у Београду, 2011

Изворник: Шатохин С.А. *Современное эвразийство – политическая демагогия*, беседа с председателем Президиума международного геополитического общества, *Столетие*, 10.06.2010.

Пентковски А.М. *Словенско богослужење у Архиепископији светитеља Методија* (до сада необјављен на српском, по њему је 2016. године аутор одржао четири предавања у великом амфитеатру на ПБФ у Београду)

Изворник: Пентковский А.М. *Славянское богослужение в Архиепископии Святителя Мефодия*, Свети Ћирило и Методије и словенско писано наслеђе (863-2013), Београд: Институт за српски језик САНУ, Београд, 2014, с. 25-102

На руски:

Гаврилович А. *О литературных основах явления пророка Давида и певчих в сцене Смерть праведника в трапезной монастыря Святого Иоанна Богослова на Патмосе*, Сборник конференции «Византия и византийское наследие в России и в мире», Москва 3-6.июня 2013.

Изворник: рад аутора који до тада није био објављен

Сербские рукописи в Чехии, резиме на руском језику, Српске рукописне књиге у Чешкој, Београд: Библиотека Српске патријаршије, 2015.

Изворник: до тада необјављен текст проф. др З.Ракића «Српски рукописи у Чешкој»

АНА РАШКОВИЋ је рођена 29. 03. 1984. године у Београду, где је завршила основно (са Вуковом дипломом) и средње образовање. Дипломирала је по старом програму 2007. године (мастер признат) са оценом 10 и просечном оценом 9,72, а специјализирала 2008. године (са просечном оценом 9,75) на Клавирском одсеку Факултета музичке уметности у Београду у класи ред.проф. Јокут Михајловић. Као музички извођач – пијаниста је наступала у свим значајним салама Београда, али и широм Србије, у Италији и Русији. На домаћим и међународним такмичењима пијаниста је освајала бројне награде.

Од 2008-2011. године студирала је на Државном конзерваторијуму „М.И.Глинка“ у Нижњем Новгороду (Русија), где је паралелно завршила последипломске студије на катедри за клавир у класи заслужног уметника Русије, проф. Валерија Георгијевича Старињина и трогодишње последипломске научне музиколошке студије (докторат) на катедри за теорију музике, где је под менторством доц. Але Алексејевне Јевдокимове пре рока, у децембру 2010. године одбранила докторску дисертацију на тему *Ирмоси Великог канона у српској и руској црквено-појачкој традицији*. Универзитет уметности у Београду је у октобру 2012. године нострификовао диплому и признао трогодишњи студијски програм као докторске академске студије из Музикологије.

У току студија била је стипендиста Министарства просвете и спорта Републике Србије и EFG Eurobank за студенте са оствареним изванредним резултатима током студија, а на последипломским студијама – Фондације за студије наука и уметности САНУ, на препоруку Одељења ликовне и музичке уметности.

Од краја 2010. до краја 2017. године у Русији се бавила самосталним научно-истраживачким радом у области проналажења и проучавања химнографије у част српских светих у руским музичким и текстуалним богослужбеним рукописима од XV-XIX века, где је остварила низ значајних открића. До сада је излагала на преко 20 научних скупова у Русији и региону и објавила преко 30 студија, чланака и других текстова. У лето 2013. године као стипендиста руског Министарства културе похађа Летњу школу Академије православне музике у Санкт-Петербургу, где поред рада у разним вокалним саставима са еминентним извођачима и диригентима православне музике, пролази обуку из дешифровања руске неумске нотације, индивидуално радећи са водећим музиколозима-медијевистима (А.Н.Кручињина, Е.В.Плетњова и Е.Смирнова). У марту и априлу 2014. године, стажирала је на Катедри за Музикологију, на одсеку за Стару руску црквено-појачку уметност на Државном конзерваторијуму „А.Н.Римски-Корсаков“ у Санкт-Петербургу и усавршавала се у области химнографије, палеографије и дешифровања руске знамене нотације под менторством проф. Албине Никандровне Кручињине.

У току академске 2015/2016. године положила је диференцијалне испите на Теолошком програму на Православном богословском факултету у Београду са просечном оценом 9,30 и у октобру 2016. године уписала Докторске академске студије под менторством ред.проф. др Владимира Вукашиновића. Положила је све испите на докторским студијама у законском року.

Радно искуство: Као професор клавира била је ангажована у музичкој школи *Станковић* у Београду (2007-2008), на *Академији лепих уметности* у Београду (2011-2013), у музичкој школи *Владимир Ђорђевић* у Београду а од априла 2011. до сада. Поред појања на богослужењима, као вокални солиста и члан неколико црквених хорова промовише црквено (претежно једногласно појање) на концертима духовне музике. Од школске 2017/2018. године похађа појачку школу Св. Јован Дамаскин у Новом Саду у којој се изучава грчко-византијско појање. Такође је била ангажована и као предавач на Летњој духовној академији у Студеници 2016. године, на коју је истом својству позвана и 2018. године.

Извештај комисије
за одобрење теме докторске дисертације
кандидата Ане Рашковић
под насловом
„Култ српских светих у руским месецословним књигама годишњег
богослужбеног круга XV-XIX века“

Дана 28. марта 2018. године студент докторских студија Ана Рашковић одбранио је предлог теме докторске дисертације под насловом „Култ српских светих у руским месецословним књигама годишњег богослужбеног круга XV-XIX века“ пред Комисијом у саставу: проф. др Ненад Милошевић (председавајући), проф. др Драган Ашковић и проф. др Зоран Ранковић.

Докторанд је најпре, у језгровитом усменом експозеу, изложио мотиве за одабир теме, представио научне методе које ће користити у изради дисертације, изнео прелиминарни нацрт њене садржине и указао на значај и актуелност теме. По изложеном експозеу уследиле су сугестије, примедбе и питања чланова Комисије, као и одговори кандидата.

У првом делу писаног Образложења теме кандидат је истакао релевантност и значај теме дисертације. Ана Рашковић је истакла да поштовање српских светих у Руској Православној Цркви, као важан аспект српско-руских веза, представља широку и значајну тему која до сада није била предмет систематског истраживања и монографских студија како у српској, тако и у руској науци. Интересовање научника за њу углавном се ограничавало на оскудне податке у оквиру ширих студија. Литургијски аспект култа, који подразумева изучавање музичко-поетских прославних састава у част светих, у највећем броју студија лежи у сенци хагиографске књижевности, која је убедљиво најчешћи објект сродних истраживања. Због своје комплексности и разгранатости ова тема изискује мултидисциплинарни приступ у проучавању, те стога она, поред главне научне области којој припада, обухвата и низ помоћних научних дисциплина које расветљавају различите,

а притом веома важне аспекте теме. Главни оквир у који је поставила тему је – *литургички*, будући да је реч о богослужбеним последовањима и књигама у којима се она налазе, стога је централна научна област ове дисертације – *литургика*. Помоћне научне дисциплине које су сконцентрисане око главне су: општа и црквена историја, агиологија, филологија, палеографија и музикологија-медијевистика (литургичка музикологија).

Предмет истраживања у овој дисертацији су рукописне и старе штампане руске текстуалне и нотиране месецословне књиге годишњег богослужбеног круга настале од почетка XV до краја XIX века, али и српске текстуалне књиге истог типа настале од XIV до XIX века, на основу којих ће кандидат вршити упоредну анализу. Конкретан објекат истраживања у оквиру наведеног предмета условљен је литургичким аспектом култа, који се налази у фокусу дисертације, те он представља текстуалне и нотиране химнографске саставе у част српских светих, али и њихове помене у месецословним и другим деловима ових књига.

Као основни истраживачке задатке дисертације Ана Рашковић је истакла: одредити прецизно време, историјске и богослужбене околности сеобе српских култова у Русију, дефинистати који српски свети су имали култ и колико је он трајао, а који су били без култа, показати историјски ток и историјско-политичку позадину развоја култова српских светих у Русији кроз богослужбене реформе, владарске крвне везе и везе српских манастира са Русијом, као и указати на њихов коначни статус у Руској Цркви који они добијају крајем XVII века, после Никонове реформе и ревизије устава, утврдити када су култови били најзаступљенији, а када се то стање мењало и чиме је оно било условљено, одредити богослужбени *статус* (категорију празника) српских светих и химнографски *састав*, утврдити промене у текстовима служби у руским преписима кроз компаративну текстолошку анализу руских и српских рукописа и, најзад, показати основне принципе тумачења српског химнографског текста руском знаменом нотацијом и појачком уметношћу.

Осим Увода, прелиминарну структуру рада чиниће пет поглавља са својим потпоглављима, Закључак, Списак литературе и Прилози. У првом поглављу кандидат ће разматрати феномен култа и појам канонизације у Православној Цркви. Друго поглавље садржаће историјска разматрања култова српских светих у Руској Православној Цркви: сеобе култова српских светих у Руску Цркву из историјског угла, везе српских манастира

са Русијом, указаће на путеве ширења српских култова по Русији и поштовање српских светих у руским манастирима и градовима. Треће поглавље под општим насловом *Литургичка разматрања култова српских светих у Руској Православној Цркви* указаће на сеобе првих српских култова у Руској Православној Цркви у контексту друге велике богослужбене реформе XIV/XV века, статус српских светих у руском месецослову XV-XVII века као и на коначни статус култова српских светих у светлости реформе патријарха Никона, док ће кроз упоредну анализу српских и руских преписа указати на састав српске химнографије у руским рукописним и старим штампаним месецословним књигама XV-XIX века и показати утицај српске химнографије на службе руским светима. У четвртном поглављу кандидат ће изложити резултате текстолошке анализе српске химнографије у руским рукописима. Пето поглавље садржаће резултате истраживања српске химнографије у руским неумским рукописима као и утицаја српске химнографије на службе руским светима у неумским рукописима. Нотни зборник кандидатових реконструкција и транскрипција српске химнографије нотирани руском знаменом нотацијом, базиран на 54 руска рукописа, биће саставни део овог поглавља и органски део дисертације.

Прилози у виду табела на крају дисертације представљаће кратак опис садржине оних делова 284 руска рукописа и 27 штампаних књига који се тичу српске химнографије. То ће имати велики практичан значај, како за боље разумевање опширног материјала онога ко чита дисертацију, тако и за друге научнике који у будућности буду хтели да употпуне било који сегмент (литургички, филолошки, музички или неки други) који ова дисертација разрађује.

Изучавајући српске култове у Руској Православној Цркви, што је циљ ове дисертације, неминовно се сазнаје и разоткрива много детаља о руској богослужбеној традицији, црквеној историји и једном до сада веома мало истраженом сегменту српско-руских веза. Уводећи у науку веома обиман материјал, од кога је велика већина до сада била непозната српској, али и руској научној јавности, први пут се систематизује и анализира ова грађа, постављајући се у богословско-литургички, црквено-историјски, културолошки, језички и музички контекст, при чему су литургички, историјски и музички контексти много више разрађени него језички, у складу са интенцијама дисертације.

Прелиминарни списак литературе чини нешто више од 130 библиографских јединица, и, на првом месту, извори подељени на рукописне – руски и српски рукописи, и старе штампане изворе – руске и српске старе штампане књиге.

Докторанд Ана Рашковић успешно је одговорио на питања чланова Комисије, прихватајући њихове умесне примедбе. Комисија закључује да је тема која је предложена за тезу докторског рада дисертабилна и да кандидат поседује неопходне компетенције за њену успешну и благовремену обраду.

У Београду,

23. 4. 2018.

Чланови Комисије

1. -----

Проф. др Ненад Милошевић

2. -----

Проф. др Драган Ашковић

3. -----

Проф. др Зоран Ранковић

На основу чл. 28. и чл. 65. Статута Православног Богословског факултета, Научно-наставно веће Факултета на својој 11. седници у школској 2017/2018, одржаној 9.7.2018. године, донело је следећу

Веће доноси
ОДЛУКУ

1. Прихвата се извештај Комисије за одобрење теме докторске дисертације **Ане Рашковић** под насловом „Култ српских светих у руским месецословним књигама годишњег богослужбеног круга XV-XIX века“ у саставу: др Ненад Милошевић, редовни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду, др Зоран Ранковић, редовни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду; др Драган Ашковић, ванредни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

2. Задужује се Служба за студентска питања Факултета да предметни извештај са предлогом и потребном документацијом достави Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на сагласност.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Кандидаткиња је предала Већу пријаву за израду докторске дисертације.

Веће Факултета оформило је сходно актима факултета комисију за одобрење теме докторске дисертације. Комисија је у благовременом року поднела извештај Већу Факултета.

По разматрању поднетог извештаја, Наставно-научно веће Православног Богословског факултета Универзитета у Београду, донело је одлуку као у диспозитиву.

Доставити:

-Именованом
-Већу научне области УБ
-У досије
-Архиви

ДЕКАН

проф. др Предраг Пузовић